

DISSERTATIO INAUGVRALIS
DE ARRHA
A SPONSAE HEREDIBVS
RESTITVENDA

AD L. III. COD. DE SPONSAL. ET ARRHIS

QVAM
PRAESIDE

CHRISTOPH. LVDOV. CRELLIO IC^{TO}
POTENTISSIMI REGIS POL. ET PR. ELECT. SAXON
CONSILIARIO AVLICO COD. P. P. ORDINARIO
CVRIAE PROVINCIALIS NEC NON CONSIST
ECCLESIAST. ET SCABINATVS ITEMQVE
ORDINIS IVRIDICI
ASSESSORE

IN AVDITORIO MAIORI
DIE XII. OCTOBR. A. Q. S. P. EST CIO 10 CC LIII
HORIS ANTE ET POST MERIDIEM CONSVETIS

PRO GRADV
DOCTORIS IVRIS VTRIVSQVE
RITE OBTINENDO
DISPVTANDO DEFENDET
FRIDERICVS GOTTLIEB WILISCH
ADVOCAT. HAYNENSIS IN E.ECT. SAX. IMMATIC

VITEMBERGAE EX OFFICIM SCHEFFLERIANA

DISSELTATIO INAVGVRALIS

DE ARRHAE
A SPONSALAE HEREDIBVS
RESTITVENDA

AD F. III. COD. DE SPONSAL. ET ARRHIS

QVAM

PRAESENTAVIT

CHRISTOPH. IVDOV. CRILLIO ICTO
TOTISSIMIS REGIS POL. ET PR. ELECT. SAXON.
CONSILIARIO AYLICO COD. P. P. ORDINARIO
CVRIAE PROVINCIALIS NEC NON CONSIST.
ECCLESIAST. ET SEABANATAVSTEMQVE

ORDINIS IVDICII

ASSISTORIS

IN AVDITORIO MAIORI

DIE XII. OCTOB. A. D. S. P. EST. CIV. I. C. LIII.

JOH. ANTE ET POST. HEREDIT. CONSIST.

PRO GRADV

DOCTORIS IVRIS VTRIVSQVE

RITE OBTINENDO

DISSELTANDO DEFENDET

FRIDERICVS GOTTLIB. WILLSCH

ADVOCAT. HAVENENSIS IN ECCT. SAX. IMMATIC

VITIMBERGAE EX OFFICIN. SCHEFFLERIANA

L. III. C. DE SPONSALIBVS

Imppp. GRATIANVS, VALENTINIANVS et
THEODOSIVS AAA. Eutropio P. P.

*Arrbis sponsaliorum nomine datis, si interea
sponsus vel sponsa decesserit, quae data sunt,
iubemus restitui, nisi caussam, ut nuptiae non
celebrarentur, defuncta persona iam praebuit.*
Dat. 15. Kal. Iul. Theff. GRATIANO A. V. et
THEODOSIO A. I. CONSS. 380.

I

IN NEGOTIIS ARDVIS PIGNORA DESIDERANTVR
VT CONSTET DE SERIA VOLVNTATE
MAXIME IN SPE MATRIMONII

audemus quidem etiam de ABSENTIBVS amicis.
Honestum enim amorem, quod ANTONINVS
imperator apud VLPIANVM docet, SOLIS ANI-
MIS et mutua affectione aestimamus L. 3. pr.
D. de donat. inter vir. et vxor. Sed LVCIVS ANNAEVS SENE-
CA illud GAVDIVM leue et euanidum esse iudicat, nisi SENSV
quodam

2 DE ARRHA SPONSALITIA

quodam PRAESENTE ET CONSPECTU confirmetur. Conspectus et praesentia et conuersatio habent aliquid uiuae voluptatis. * Hoc autem conspectu quum perfrui semper non possint, qui SPEM MATRIMONII ET confortii aeterni conceperunt, PIGNORA ET MONIMENTA mutui amoris substituunt, quae INGERANT ET INCVLCENT AVCTOREM suum, et absentem quasi oculis subiciant, ideoque prohibeant, ne donatoris possimus obliuisci. ** Hoc consilio vtuntur morituri, qui, quum discedere cogitant et iam parati sunt ad tenebricosam illam et tristissimam profectiorem, volunt exstare VESTIGIUM SVI, quo MEMORIAM et gratiam amicis et posteris commendent. Ita Damoetas ille, apud VIRGILIUM MARONEM, quum aliud non haberet, fistulam donauit Corydoni

Et dixit MORIENS: te nunc habet ista secundum ***

Ita Damon, quum munera deessent, quae mitteret amicae, versiculos maenaios reliquit:

—— extremum hoc MVNVS MORIENTIS habeto ****

Pro suis enim quisque facultatibus liberalis est, sed liberalis tamen et muneribus non parcat, vt SVI MEMORIAM relinquat. Magnificentius igitur Thracius Cisseus Anchisae cratera impressum signis dono dedit et

Ferre sui, iussit, MONIMENTVM ET PIGNVS AMORIS †

Generaliter s. POMPEIVS FESTVS †† atque VLPIANVS MONIMENTA appellant, quae quis MEMORIAE SERVANDAE CAUSA fieri iusserit, aut quae facta sint ad memoriam aeternam L. 2. §. 6. D. de religiof. cer. Hoc loquuntur lapides illi litterati apud GRVTERVM, sepulcris impositi, quos monimenta et MEMORIAE plerumque appellabant, et, ab heredibus poni, testamento et fideicommissis maxime, praecipiebant. Hinc multis lapidibus inscri-

* Senec. Epist. XXXV.
Eclog. II. v. 38.
Lib. V. v. 538.

** idem de benef. Lib. I. c. 12.
*** id. Eclog. VIII. v. 60.
†† Festus de Verb. Signif. in voce: *monimentum*.

*** Virgil.
† Virgil. Aeneid.

inscripta formula M. M. T. F. E. C. memoriam ex testamento fecit *

M A C E R, Iureconsultus, obseruat, testatores interdum desiderasse monumentum amplum cum porticationibus in circum, vt posteris MEMORIAM sui commendarent et iucundio- rem facerent spatiosa deambulatione L. 37. D. de religiof.

Hanc morientium solertiam iustius imitantur VIVI, quorum magis interest, ne ipsorum ABSENTIVM MEMORIA confestim deponatur. Pauci enim tam grati sunt, vt, quod non vident, cogitent, sed PIGNORA MANSVRA desiderant, et quasi spirantia, vt MEMORIA amici cum ipso munere in oculos incurrat. ** Caduca est memoria et illa perdita esse existimat, quae praeterierunt, nec praesente sensu animum afficiunt ***

Expectant igitur plerique MONIMENTVM aliquod amoris, vt absentium saepius, cum tenera quadam animi affectione, recordentur. Haec sunt illa PIGNORA MUTVAE CHARITATIS, quae FABIVS QVINCTILIANVS amantibus commendat. **** Neque tamen in AMORIBVS duntaxat, sed etiam in VERIS AMICITIIS et serua coniunctione animorum desideramus luculentam aliquam significationem, vt de mutua voluntate extantioribus monumentis vtrique amicorum constare possit. Quamuis enim perfecta amicitia sit consortium aliquod inter SAPIENTES, † qui non sola vilitate praesente res aestimant; Tamen etiam apud sapientes, quae recentia vigerunt, interiecto spatio subinde obsolescunt. †† Eaque de causa PIGNORIBVS efficiendum est, vt MEMORIA meritorum haereat, praesente monumento confirmata. ††† Haec sunt illa corpora, quae, INVOLENS, non pretio, sed affectu aestimanda esse, docet, vt expediat,

A 2

* Gruterus Inscript. Tom. II. p. 1139. num. 13. ** Gruterus ibid. *** Se-
neca de benef. Lib. I. c. 12. **** idem ibid. Lib. III. c. 3. in fine.
† Quintilianus in proem. Instit. Orat. p. 6. in edit. Burmann. †† Se-
neca de benef. Lib. VII. c. 12. ††† Idem ibid. Lib. III. c. 1.
†††† Idem ibid. Lib. II. c. 24.

diat, interdum cum magno onere aeris alieni, illa comparare
L. 36. D. de oper. libert. CAIVS VALERIVS CATVLLVS anxie
 reposcit linteum, quod

Ipsum non mouet aestimatione,
 Verum est *μημίσσυον* boni sodalis,

ideoque non minus ipsi amandum videtur, quam Fabullus, qui
 hoc ipsi donauerat monumentum pristinae amoris *

Sed maxime tamen IN SPONSALIBVS, quibus fidem no-
 stram SPONSAE obstringimus, PIGNORA desiderantur. Enim
 vero, qui matrimonium promittunt, cum illis personis iungunt
 amicitiam, quarum multae sensu magis praesente, quam delibera-
 ratione animi reguntur. Perit plerumque gratia facti vere-
 ris, nisi quotidie REFICIATUR

Interdum quidem nihil magis obligat fidem, quam si ami-
 cis SINE PIGNORE credamus et fidem ipsis sponte habeamus,
 cum sibi quisque CREDI velit in amicitia. ** In amore vero
 futurorum coniugum, qui plerumque impotens est et incertus, ***
 desideramus ALIMENTVM aliquod amoris, vt fides mutua, quasi
 affiduo et perpetuo conspectu, nutriatur

Frustra igitur OVIDIVS NASO **** amantibus indignatur,
 qui munera deposcant, quum ipse fateatur, necessaria esse mu-
 nuscula, in primis anulum, quo dato,

Illam datam vere SENTIAT esse fidem †

Nimirum in omnibus negotiis magni momenti, consuetudine
 omnium gentium exiguntur quaedam PIGNORA, quibus datis
 intelligatur, rem ab vtraque parte SERIO administratam esse.
 Plerisque contractibus, quamuis consensu perficiantur, acce-
 dunt

* Catullus E. igr. XII. in Asinium

Lib. II. epist. 2.

aliquid dandum est, illa sit atra dies.
 26. seq.

** Linius Lib. XXI. c. 22.

*** Ouidius de Art. amand. Lib. I. v. 420.

† Id. Amor. Lib. II. eleg. XV. v.

*** Plin.

Quaque

dunt *ARRHAE*, quasi *SIGNVM* aliquod *PERFECTI* et mutui consensu, vt animis contrahentium omnis dubitatio, *PIGNORE* praesente, eximatur, *L. 11. §. 6. circa fin. D. de act. emt. L. ult. de Lege commissor.*

Quum veto plerumque dubia sit mercantium et vendentium fides, si omnia alia pignora deficiant, *POENAE* stipulatione sibi prospiciunt, qua illius, qui fidem dederit, poenitentia et inconstantia, quasi quodam pignore, coërceatur, nostri pecuniam poenitentialem, seu multam poenitentiae, den *Reus lauf*, voce germanica, appellant. Haec, si a contrahentibus promissa esset, olim ab illo, qui discedere voluerat, in poenam solius leuitatis et conatus, exsoluenda erat, vt aduersarius, quodam quasi pignore, retineretur. Quamuis enim pecunia poenitentialis exsoluta esset, nihilominus aduersus soluentem directe agi poterat, ad fidem contractus principalis adimplendam, *arg. L. 47. D. de act. emt. L. 6. C. de rescind. vendit.** Hodie vero, in Saxoniae electoratu, hoc sine promittitur multa, vt, illa exsoluta, et re adhuc integra a contractu discedatur. *Decis. Elect. Saxon. nouissim XVI.*

In his igitur negotiis, quae serio administrantur, vel *PIGNORA MUTVI* consensus dari solent, vel poena a contrahentibus promitti, in eum casum, si quis fidem contractus deserere auderet. *PAVLLVS* vero SOLAM SPEM MATRIMONII excipit, ne illa *POENAE* stipulatione confirmetur. Inhonestum enim et bonis moribus aduersum iudicauit, *SPEM NYPTIARVM*, multae vinculo obstringi, et sponsalia *CONVENTIONALI* *POENA* obligari *L. 134. pr. D. de Verb. Oblig.* Quapropter, quum poenae locus non esset, *ARRHARVM* *PIGNORE* potius fidem certissimam in sponsalibus significandam esse, *LEO* et *ANTHEMIVS* imperatores praeceperunt, de quibus deinceps exponemus. Vides, *PIGNORA* nonnunquam necessaria esse in conciliandis amoribus, iisque retinendis

A 3

SEXTVS

* vid. de Berg. in Oeconom. Iur. Lib. III. Tit. v. §. 7. dissentit Stryk. in Vfo Modern. Pandect. Lib. XVIII. Tit. 1. §. 11. p. 280.

6 DE ARRHA SPONSALITIA

SEXTVS CAECILIVS ET PAVLLVS ET POMPONIVS tamen sponſis duntaxat donandi facultatem permiferunt, ſed, inito iam coniugio, noluerunt ratas eſſe inter maritum et vxorem ſimplices donationes, ne, MVNERIBVS inuicem datis, fidem obligarent, quum ipſi iam corporibus vniti ſint et perpetuo conſortio coniuncti *L. 2. D. de donat. int. vir. et vxor. L. 1. et 3. pr. et L. 37. §. 7. D. eod.* Timebant enim, ne concordia coniugum PRETIO conciliari videretur, quod magis meretricibus conueniebat. Noluerunt permitttere, ut melior ad paupertatem perduceretur, et deterior pars fieret locupletior cum damno innocentis. Praeterea proſpiciendum erat, ne vxor, donationibus aſſueta, corpore quaeritum facere diſceret et honeſtiſſimam coniunctionem lucri ſtudio contaminaret. Coniugum enim fidem ipſa communium liberorum procreatio ſatis cenſebatur obſtringere, quum liberorum cogitatione nihil ſit efficacius ad humanum ingenium deuinciendum. * Hac de cauſſa ipſos LIBEROS MATRIMONII PIGNORA dicere ſolebant, quibus concordia mutua contineretur. ** Eleganter IVSTINIANVS obſeruauit, indignum videri, ſi vxor, quae marito ſe ipſam tradidit, deinceps pignora ab ipſo poſtularret, quaſi timeret perfidiam mariti *L. 2. C. ne fideiuſſor. vel mandat. dot. det*

II

SPONSVS SPONSAE

EX MVLTIS ET DIVERSISSIMIS CAVSSIS DONAT
HINC DIFFICILIS INTERPRETATIO QVO ANIMO QVID DONATVM SIT
IN PRIMIS
SI NVPTIAE NON SEQVANTVR

Amor igitur, vt diximus, PIGNORA deſiderat et LIBERALI-
TATEM aliquam, quae ſumtibus non parcat, donec vinculo perpetuo et certo obligetur. Ipſa natura mutui amoris efficit,

* Lilius Lib. I. c. 9. in fine ** Ouid. Lib. III. Metam. v. 134. et pignora cara nepotes, it. Quinct. Inſtit. Orat. Lib. VI. c. 1.

efficit, vt profusa facilitate, quod **SEXTVS CAECILIUS** ait, inuicem ostendere cupiant studium bene de se inuicem merendi. *L. 2. D. de donat. inter vir. et vxor.* Amor enim purus et nulla conditione circumscriptus, est desiderium coniunctionis, ortum ex cognita alterius perfectione et perspecto mutuo amore, ex quo nascitur studium bene de altero merendi. Haec res postulat enixam et luculentam significationem voluntatis et assiduam diligentiam, ne blandiri et iocari duntaxat videamur, sed, vt alter intelligat **SERIVM AFFECTVM**, vtque ipsi persuadeamus, quod vere a nobis cognoscantur virtutes eius et quod non indigni simus mutuo amore. Nihil efficacius est ad mouendum multiebre ingenium, nihilque magis in sensus incurrit, quam si **MVNERIBVS** et donis studium nostrum sponsae comprobemus, vt cognoscat, quanto desiderio illius teneamur. Igitur perpetua quidem, sed non eadem amantium est sollicitudo, qui spem matrimonii cogitant. Vix res illa administrari potest sine muneribus et **DONIS**, sed **DIVERSO** tamen **ANIMO** et **CONSILIO** sponfis et coniugibus donatur. Dona enim necessaria sunt et interueniunt, non solum in conciliandis amoribus, sed etiam retinendis et reficiendis, in placandis simultatibus, quae consortium perturbant, denique in confirmando mutuo amore. Intellexit hoc **OVIDIVS NASO**, qui semper blanditias desiderari, ait, donec amor conualescat:

Per numeros venient ista gradusque suos *

Nec tamen indignum est a diuite munera posci **

Haec consiliorum diuersitas mirifice perturbat interpretes, in primis si, alterutro mortuo et ipsa spe nuptiarum peruersa, expediendum sit, quo **ANIMO** et **CONSILIO** res quaelibet donata esse videatur

Plerique veterum, et ipsi imperatores in primis variauerunt in iudicandis donationibus, quibus **SPONSVS SPONSAM** demereri laborauit. **SCAEVOLA**, quae **ANTE NVPTIAS DONATA** sunt, **NON RE-**

VOCA-

* Quid. Art. Amand. L. I. v. 484.

** id. Amor. Eleg. 10. v. 53.

VOCARI POSSE, credit, quamuis matrimonium deinde infirmetur. *L. 66. §. 1. D. de donat. inter vir. et vxor.* ALEXANDER, imperator, si nuptiae non secutae sint, omnia, quae vel sponsae, vel eius patri et matri donata fuerint, sponso restituenda esse iudicauit. *L. 2. C. de donat. ante nupt.* Contra DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS, non reuocari posse, censent, quae a sponso donata sint, quamuis sponso interfectus sit, ante diem nuptiarum. *L. 11. C. eod.* Denique CONSTANTINVS, sententia veterum, qui donationes ante nuptias, quamuis matrimonium non sequatur, omnino ratas esse censuerant, explosa, constituit, omnia, quae sponso aut sponsae donata fuerint COGITATIONE NUPTIARVM, nuptiis non secutis, sponso sponsaeue aut EIVS HEREDIBVS restituenda esse, nisi culpa donatoris aut parentum eius effectum sit, vt nuptiarum consilium distraheretur, *L. 15. C. eod.* Tandem vero, mutato parumper iudicio, idem CONSTANTINVS, si MORTE alterutrius nuptiae impeditae fuerint, donationes a sponsa in sponsum collatas proxius infirmandas et donata restituenda esse, praecipit, quae autem a sponso profecta sint ad sponsam, osculo non interueniente, mortua sponsa simpliciter reuocanda esse, sin osculum interuenerit, dimidiam partem donationum reuocandam et ab heredibus sponsae reddendam esse iudicauit *L. 16. eod.* Extremo GRATIANVS, VALENTINIANVS ET THEODOSIVS ARRHAS post mortem alterutrius, si nulla culpa interuenerit, sine vlla exceptione reddi iussit, ne superstes, cum luctu, etiam damnum patiat *L. 3. C. de sponsal.*

Quaeris, cur haec tam varie et tanto dissensu a veteribus ordinata sint. Videbimus, quomodo rem difficilem expediamus. Nimirum IULIANVS recte obseruauit *L. 1. D. de donat.* tria esse genera donationum, quae etiam inter sponsum et sponsam subinde interueniant. PRIMA est, quum sponso aliquid ea mente donat, vt statim velit accipientis fieri, neque villo casu ad se reuerti, solius munificentiae et liberalitatis exercendae gratia, quae SIMPLEX, VERA et PROPRIA DONATIO esse dicitur. SECUNDA species est, si donator rem ea lege duntaxat accipien-

cipientis facit, VT ALIQUID FIAT, prius quam rata sit donatio. Haec donatio SVB CONDITIONE fieri dicitur, vt dominium rei donatae ad accipientem non pertineat, nisi conditio adimpleatur: tertia species haec est, quum donator quidem rem transfert in accipientem, sed saluo IVRE REVOCANDI, si quid factum vel non factum fuerit, quae donatio SVB CONDITIONE SOLVITVR et infirma ur. Ita, eodem teste IVLIANO, sponsus sponsae interdum aliquid HAC MENTE donat, vt donata CONFESTIM accipientis fiant, interdum, vt habeat sponsa donum hac conditione, SI NVPTIAE SEQVANTVR, nonnunquam, vt interim quidem habeat donum, sed illud restituat, si interuersa fuerit spes nuptiarum *d. L. 1. §. 1. D. de donat.*

Apparet itaque, totum hoc negotium ex eo aestimandum esse, QVA MENTE et quo consilio aliquid sponsae a sponso fuerit donatum. Sed haec mens et hoc consilium quum in amoribus raro luculentis verbis declaratur, ex CONIECTVRIS, et his, quae circumstant, ex ipsa rei donatae natura, ex loco, ex tempore et occasione, qua aliquid donatum est, mentem donantis iudicamus. Ita quaedam ex NATVRA RERV DONATARVM, in primis si RES MORTVAE, hoc est, quae cito periturae sint et per exiguum momentum vtilitatem praebent, quocunque tempore vel loco donatae fuerint, SIMPLICITER, sine reuocandi animo donata esse iudicantur, quum sciat donator, res illas non diu duraturas esse. MARCELLVS igitur, etiam inter coniuges donationem ratam esse censuit, per quam vxor NON FIAT LOCVPLETIOR, ideoque valere donationem, si maritus vxori dederit pecuniam, vt vnguenta et aliqae res mortuae coemerentur *L. 7. §. 1. D. de donat. inter. vir. et vxor.*

Difficilior est interpretatio, si ex solo TEMPORE, vel loco, vel OCCASIONE, aestimandum est, vtrum sponsus sponsae aliquid pure, an sub conditione, donasse videatur

Piget amantium ineptias animo repetere et contemplari, sed res perplexa fere alia ratione expediri et recto iudicio desiniri non potest. Certe in CONCILIANDIS amoribus vix pro-

B

ficies,

IO DE ARRHA SPONSALITIA

ficies, nisi animum tenerum et deditissimum sponsae futurae muneribus et liberalitate comprobaueris, ut illa intelligat, nos omnia contemnere alia, solum mutui amoris causa. Pleraque enim didicerunt retia tendere * et asperitatem simulare, donec muneribus deliniantur. Haec talia magis ea mente donari solent, ut CONFESTIM accipientis fiant et de his intelligendus est IULIANVS, qui iudicat, sponsae quaedam donari hoc animo, ne vnquam repetantur L. i. §. i. D. de donat. Igitur, si rationi obtemperes, illa nunquam reuocari possunt, sed pro perditis habenda sunt. Simpliciter enim donata censentur, ut amica de illis gaudeat. Plerumque haec dona etiam non sunt grandia, sed modica duntaxat, ne magnitudo, quod PETRONIVS ait, statim ab initio liberalitatem faciat suspectam. ** Hinc facilius credimus, illa simpliciter donata esse

Eadem donandi necessitas amantibus incumbit, quum RETINENDI sunt amores. Hi enim desiderant perpetua quaedam alimenta, ut supra a nobis obseruatum est. Pertinet ad sponfos illud PLAVTI

Benefacta benefactis aliis protegito, ne perluant ***

Haec munera multiplicentur et crebro danda sunt, ne spes concepta pereat et corrumpatur

———— Inuenit artem

Femina, qua cupidi carpat amantis opes. ****

Igitur dicemus potius, haec munera quum exhauriant opes donatoris, si res per tempus longius trahatur, non SIMPLICITER donari, sed cum conditione tacita, SI NUPTIAE SEQUANTVR. Quaedam enim negotia, maxime inter sponsum et sponsam celebrata, TACITAM CONDITIONEM habent, quamuis illa verbis non expressa sit. Ita IULIANVS de dotis stipulatione iudicauit, ne illa omnino rata sit, nisi matrimonio secuto, propter tacitam matrimonii

* Ouid. L. i. Eleg. VIII. v. 69. Parcius exigit pretium, dum retia tendis.

** Petronius Satyr. cap. 86. in fine. *** Plaut. in Trinumm. Act. II. Scen.

II. v. 41. **** Ouid. de Art. Amand. Lib. I. v. 421.

monii conditionem *L. 21. D. de Iure Dot.* Neque enim credibile est, sponsum perseveraturum fuisse in consilio sumtuosae liberalitatis, nisi iniecta fuisset spes prosperi euentus. Haec proprie *SPONSALITIA LARGITAS*, seu donationes, *LARGIENDI ANIMO* factae, appellantur, quibus amor mutuus retineatur. *L. 15. C. de Donat. int. vir. et vxor.*

Eodem numero habenda sunt munera, quae *PLACANDAE* sponsae causa in simularibus, post offensiones aliquas, donantur. Semper enim, quod *PLINIUS* ait, * amor est *invalutus*, ut, quum feruet amor, facile amanti irascamur. Sponsa in primis, quasi contempta et neglecta, *IRASCITVR* subinde, si

nondum subacta ferre iugum valet
ceruice, nondum munia comparis
aequare

Haec res sine donis et blanditiis confici non potest. *PAPINIANVS* enim non solum sponsis, sed etiam marito permittit, ut *OFFENSAM* aegrae mulieris, ut fieri assoler, *MARITALI SERMONE*, hoc est, blanditiis et munusculis placaret. *L. 3. D. si quis aliquem test. prohib.* Haec vero munera quum *SAEPIVS* exhibenda sint sponsae, in diuturno amore molesta sunt, ut credi possit, sponsum illa non sine spe nuptiarum et matrimonii sponsae daturum fuisse

Multo secius iudicandum est de his, quae amore magis adulto et in ipso aestu amoris, quasi pretium et alimentum praesentis iucunditatis offeruntur. *** Haec enim *PROFUSA FACILITATE*, quam *POMPONIVS* appellat, exhibentur hoc animo, ut confestim accipientis fiant. *L. 2. D. de donat. int. vir. et vxor.* Ad has donationes proxime accedunt illae, quas *CONSTANTINVS*, ait, *INTERVENIENTE osculo* fieri, hoc est, inter gaudia et in usu variae iucunditatis *L. 16. C. de donat. ante nupt.*

B 2

EX

* Plinius Lib. II. Epist. 2
Satyr. c. 25. et 26.

** Horatius carmin. Lib. II. Od. 5.

*** Petron.

Quid. Amor. Lib. I. Eleg. IX. v. 47.

Ex solo TEMPORE et occasione, qua aliquid donatur, vix tuto iudicabitur, QVA quid MENTE sit donatum, quum TEMPVS aliquando quidem sponso necessitatem donationis imponere possit, sed non mutet consilium donantis. Itaque difficilis interpretatio munerum, quae DIE NATALI sponsae, ad augendum usum laetitiae, transmittunt. Haec enim PAVLLVS SOLEMNIA MVERA appellat, quae cognatis et parentibus mittantur. *L. 12. §. 3. D. de Administrat. et peric. tut.* Imo vero ne servis quidem remittebatur illius muneris necessitas, quod domini subinde natali die exigere solebant.* Sed in primis virgines non credebant diem natalem transigi omnino posse, nisi quis in aurem aut lunulam aut annulum aureum misisset, quod ille apud PLAVTVM ait.** Igitur noli dubitare, sponsam DIE NATALI donum a sponso expectare. Enim vero illa, apud OVIDIVM NASONEM, etiam per mendacium fingit diem natalem, ideoque, lucri causa,

QVASI NATALI deposcit munera libo,

Et quoties opus est, nascitur ipsa sibi.***

Sed quo animo datum dicemus, quod a sponso natali die sponsae erogatur. Res in primis ex MAGNITVDINE et pretio videri aestimanda esse. Quae enim exigua sunt, et, pro sponsi facultatibus, modica aut cito peritura, si naturalem rationem audias, sponsae serio dantur, vt confestim sine omni conditione accipientis fiant. *L. 31. §. 8. D. de donat. int. vir. et vxor.* Voluit enim sponsus hoc dono ostendere, se in societatem illius gaudii venire, seque omnibus illis rebus, quae ad sponsam pertinent, attingi. Contra qui munera solemnia et non inuitata, sed MAGNI PRETII, miserit, videtur, matrimonium futurum cogitasse, vt sponsae spem iniiceret felicissimi consortii, et ostenderet, se annexurum esse, ne quid ipsi desit ad fructum iucundissimae felicitatis. Haec igitur grandia munera, nisi conditio personarum aliud suadeat, videntur continere tacitam conditionem, SI NVPTIAE SEQVANTVR.

Vides

* Plaut. in Pseudolo A.G. III. Scen. 1. v. 9 sq.
Scen. 1. v. 33. seq.

** Plautus in Epidico A.G. V.
*** Ouid. de Art. Amand. L. I. v. 421.

Vides, si de donantis animo quaeramus, omnia incerta esse et perpetua regula non posse definiri, sed ex pluribus argumentis, ex natura muneris, ex conditione personarum, ex tempore et loco, ex verbis, ex omnibus, quae circumstant, difficili aestimatione colligendum esse, vtrum quis pure donauerit, an sub tacita conditione nuptiarum. Haec res effecit, vt ipsi imperatores tam varie iudicariet de donis sponsalitiis a sponsae defunctae heredibus sponso superstiti restituendis

III

ARRHA SPONSALITIA EST SIGNVM

PERFECTI CONSENSVS

VTRVM ARRHA RESTITVENDA SIT

AB HEREDIBVS DEFVNCTAE SPONSAE

Non vacat persequi omnia genera donationum, quibus spon-
sus sponsam demereri solet. Sed ARRHAS attingere debeo,
quae et ipsae sunt species aliqua donationis, qua sponsus spon-
sae animum deuincit. PLAVTVS quidem generaliter munus,
quod ab amantibus donabatur, etiam conciliandi amoris gratia,
in primis vero ANNVLVM, ARRHABONEM AMORIS appellauit.

Hunc arrhabonem amoris PRIMVM a me accipe*

Audiamus PLINIVM SECVNDVM, qui anulum in SIGNVM per-
fectae sponsonis atque emtionis, arrhae loco datum apud suos
affirmat.** Immo vero, si A. GELLIO credimus, maior vis et
acrior in ARRHA et arrhabone, quam in pignore,** quum arrha-
bo et arrha vinculum certissimum fidei vtriusque datae habeat-
ur. Forte hic annulus remansit ex veteris COEMTIONIS RITV,
quo in nuptiis Romani vrebantur.*** Sed de hoc ritu dein-
ceps exponemus. Illud certum est, VENDITIONIBVS arrhas

B 3

ad-

* Plautus in Mlite gloriof. Aq. IV. Scen. 1. v. 11. ** Plinius Hist. Natur. Lib. XXXIII. c. 2. *** A. Gellius in Noct. Attic. Lib. XVII. c. 2. **** vid. Nic Hieron. Gundling. Diss. de emtione vxorum §. 16.

accessisse, non quasi non esse posset sine arrhis emtio, SED VT EVIDENTIVS PROBARI POSSET, conuenisse de pretio *L. 35. D. de contrah. emt.* Hoc mouit VLPIANVM, VT crederet, ARRHAM SINE CAUSSA apud venditorem esse, si postea conuenerit, vt irrita sit venditio. Arrha enim data est, vt consensus probaretur, a quo contrahentes deinde discesserunt, *L. 11. §. 6. D. de contrah. emt.* Solebant etiam INSTRUMENTA de arrhis conscribi, ne qua dubitatio superesset, et vt de certa voluntate contrahentium constaret *L. 17. C. de fil. instrument.*

Eodem consilio SPONSALIBVS ARRHAE sponsalitia adhibebantur. ARRHA enim dicitur, quod IPSO DIE SPONSALIORVM sponso aut sponsae datur, consensus mutui significandi caussa. Etiam ille, qui officium in prouincia administtrat, ideoque prouincialem mulierem, non quidem ducere, sponsam tamen habere potest, dicitur ARRHAS ACCIPERE aut restituere *L. 38. D. de ritu nupt.* vt intelligatur, maxime IN SPONSALIBVS ARRHAS, vt pignora, interuenisse. LEO et ANTHEMIVS imperatores ARRHAS sponsalitia pro ipsis sponsalibus appellauerunt *L. 16. C. de Episcop. audient.* quae enim post sponsalia fiunt, post arrhas sponsalitia fieri, dicuntur, *d. L. 16. C. de episc. audient.* Mos ab antiquissimis temporibus profectus etiam nunc durat, vt sponsalia ARRHARVM luculentissimo indicio proberentur. Pontifices mulierem, quae sponsalia celebrauit, a sponso SVBARRHATAM esse dicunt *c. 10. X. de sentent. et re iudicat. c. fin. X. de sponsar. impuber.* Nostri den Mahlschatz, appellant, hoc est, munus, quod in signum perfecti consensus datur. Germani enim Mahl appellant signum, quod finium indicandorum aut memoriae seruandae caussa constitutum, hinc Mahlsstein, * Mahlsbaum, ** Mahlshausen, Mahlsstatt, *** ein vermählter Pfarrer, vsu sermonis frequentantur. Forsitan ipsae voces, vermählen, Vermählung, Gemahlin, quibus in causa nuptiarum vrimur, a voce, Mahl, i. e. SIGNO, quo fides sponsalio-

III XX
 vid. Paull. Matthias Wehner in obseruat. pract. sub voce: Gränge. *** Christi-
 stoph. Befold. in Thesaur. Pract. sub voce: Mahl. *** Ioan. Gryphian-
 der de Weichbild. Saxon. c. 65. n. 9.

saliorum confirmata est; descendunt. Vt vero appareat, Germanos in primis arrhas eodem animo, quo in emtionibus arrhae dari solent, sponsalibus adhibuisse, admonendum est, veteres arrhas sponsalicias nonnunquam den Leykauf, vstrata in emtionibus voce, nominasse, quasi sponsa emtionis iure sponso acquisita videretur. Certe in reformatione Decanatus Bambergensis Anno 1463. promulgata Art. 40. sponso et sponsa ARRHS, durch den Leykauf, dicuntur inter se obstringi: daß der Official und geistliche Richter, in caussis matrimonialibus, den Leykauf oder ARHAM für sich nehme etc.

Nemo igitur facile habebit, cur dubitet, quin arrhae a Germanis, maxime in sponsalibus solemnibus, vt in emtionibus, quasi SIGNVM PERFECTI CONSENSVS nuptialis a sponso et sponsa inuicem exhibeantur. Sed apud Romanos quidem maior erat licentia a sponsalibus subinde discedendi. DIOCLETIANVS enim atque MAXIMIANVS mulieri sponsae, seu alii desponsatae, permiserunt renuciare interdum conditioni et alii nubere. *L. 1. C. de sponsal. et arrbis.* GAIVS etiam obseruat, sponsam nonnunquam sponsalibus hac formula renuciassse: *CONDITIONE TVA NON VTOR L. 2. §. 2. D. de diuort. et repud.* Igitur, quamuis ARRHAE in sponsalibus datae essent, tamen sponso et sponsae, vt in emtionibus, quae nondum prorsus perfectae erant, integrum fuit poenitere et discedere a sponcione, quum in contrahendis nuptiis libera debeat potestas esse *L. 5. C. de sponsal.* Quapropter qui post arrhas datas velle discedere, duplum arrhae, quam acceperat, vt in emtionibus imperfectis, RESTITVERE debebat, nisi NOVA CAUSA renuciationis, quam contrahentes antea ignorauerant, interuenisset. Tunc enim cessabat quidem poena, sed arrha tamen, quam sponsa acceperat, sponso reddebarur. *d. L. 5. C. de sponsal. et arrbis, et L. 10. C. de episcop. audient.*

Illud expeditum est, semper RESTITVENDAS fuisse arrhas, si nuptiae non secutaessent. Immo vero, si ABSQVE vllius CVLPA, solo casu fortuito, nuptiae impedirentur, in primis, si alterutri-

ruitus MORTE spes matrimonii interciperetur, placuit, simpli-
 citer arrhas restitui, nisi persona defuncta suo facto matrimo-
 nium impediuerit, adeoque heredibus suis ademerit arrhae re-
 petitionem *L. 3. C. de sponsal.* Nihil aut luculentius aur iustius
 potuit constitui. Quamuis enim arrharum datio sit species ali-
 qua DONATIONIS, tamen non PVRA est donatio, sed talis, quae
 sub conditione, si nuptiae securae non fuerint, reuocatur. Ita IV-
 LIANVS rem interpretatus est *L. 1. D. de donat.* Nemo enim
 dubitat, HAC MENTE arrham donari, VI SPES NVPTIARVM con-
 firmeretur, quibus non sequitur, necesse est, illam sponso, qui eam
 donauit, restitui, quum donatio SVB CONDITIONE RESOL-
 VATVR. Profecto sponso non HOC ANIMO arrham dedit spon-
 sae, vt sponsae HEREDIBVS, sibi forte ignotis, aut certe nullo
 vinculo coniunctis, illo dono prospiceret, sed DE MATRIMONIO
 FUTURO COGITAVIT. Omnes, qui sapiunt, dum donant li-
 beraliter, non quidem directe et simpliciter id agunt, vt donata,
 vel loco illorum aliud quid, recipiant, sed nolunt tamen PERDE-
 RE illa, quae ob causam futuram donauerunt. Hoc SENECA
 diligenter obseruauit. * Neque tamen profus omnes in-
 terpretes hodie consentiunt, quod arrha restituenda sit spon-
 sae defunctae heredibus, si nuptiae ILLIVS MORTE, sine vllius
 culpa, sola fati inclementia prohibeantur. Res erit luculentior
 ex specie, quae haud ita pridem ICtis Vittebergenibus propo-
 nebatur. Iuuenis pauper opulentioris adolescentulae nuptias
 petierat. Impetrato omnium, quorum interest, consensu, ipso
 die sponsaliorum omnia, quae de demenso suo comparserat et
 quae ex hereditate paterna ad ipsum peruenerant, in primis
 omnia instrumenta argentea, quae ad mundum muliebre perti-
 nebant, comportauerat, et arrhae sponsalitiaie nomine donau-
 rat sponsae suae. Haec, arrha accepta, paucis diebus interiectis,
 diem obierat supremum. Miser ille, haud ita pridem sponso,
 nunc quasi viduus, atque, vt fieri solet, luctu mirifice commo-
 tus, etiam ad paupertatem se redactum sentiebat. Igitur repe-
 tebat arrham a sponsae heredibus et inuocabat fidem *Legis 3.*
 * Seneca de vita beata c. 24.

C. de spons. et arrhis, quae arrhas, sponsaliorum nomine datas, si sponsa interea decesserit, abscisse iubet restitui. Apparebat, non solum civili iure, sed etiam naturali ratione hominem miserum defendi, quum res ipsa loqueretur, sponsum SPE MATRIMONII, exhaustis facultatibus, omnia, quae corradere potuerat, in manus sponsae contulisse, vt fidem inuicem datam probaret, et ipse felicior matrimonio in posterum frueretur, non vero hac mente, vt ipse egeret, et sponsae heredibus, consumto suo patrimonio, consuleret, sine spe gratiae et mutuae vtilitatis. Haec res mouit ICtos Vittembergenses, vt *Mense Nouembr. anno 1715* ad consultationem praefecti Sulani, vnanimi consensu heredes sponsae condemnarent, ad arrham sponsalitiā restituendam. Iuabit, ipsa verba sententiae adscribere. Daß Kläger die Gewehr der Klage zur Nothdurft angelobet, hingegen mit dem geforderten Vorstande, der Widerklage und Unkosten halber, in Ansehung seiner beygebrachten Ansfähigkeit, zu verschonen. Die weil hiernächst Beklagter auf die erhobene Klage geantwortet, und deren Grundes geständig, so ist er, nach Klägerer Disposition des L. 3. Cod. de sponsal. den libellirten Mahlschah, an einem angehörten Doppel Ducaten, einem dergleichen einfachen Ducaten, einem angehörten species Thaler, 2. unangehörten species Thalern, einem vierköpfigten 8. Gr. Stücke, einem silbernen starck übergüldeten Ringe, mit Klägers darauf gestochenen Namen, 2. doppelten silbernen Hemden Knöpfen von durchbrochener Arbeit, einer silbernen Hemden Schnalle, güldenem Tressen, weissen Spitzen, Cattun, Schleier, Tuche, Silber-Bande, Strümpfen und Pantoffeln, Klägern wieder auszuantworten, oder, in so weit solche Stücke nicht mehr vorhanden, den Werth dafür, wie solchen Kläger, in Entsetzung eines gültlichen Vergleiches darüber, eidlich zu bestärcken vermag, demselben zu bezahlen schuldig. Nachdem auch Kläger das ihm zugeschickte Hemde und den Trauer-Flohr, Beklagtem zurück zu geben sich erbothen; so hat es dabey sein Bewenden, und ist er diesem seinen Erbiethen gebührend nachzukommen verbunden. Die von beyden Theilten auf diesen Proceß gewandten Unkosten aber, sind aus bewegenden Ursachen zu compensiren. B. R. W. Heredes

redes praedae et lucro inhiantes, interposita leuteratione, impetrabant, ut ipsi, actore repulso, arrhis retentis, absolverentur. Movebat enim contrariae sententiae auctores, quod HODIerno IVRE arrharum datio vim SIMPLICIS DONATIONIS habere videretur, deinde, quod *Lex tertia C. de spons. et arrhis* ad sponsalia de futuro duntaxat pertineret, extremo, quod MORIBVS abrogata esset doctrina de arrhae sponsalitia restitutione. Audiamus sententiam ICtorum dissentientium, qui in eadem caussa, *Mense Octobr. MDCCCII* responderunt: Nummero aus denen Acten so viel zu bekunden, daß Beklagens Principal den libellirten Mabl-Schaf, Klägern wieder auszuantworten, oder in so weit solche Stücke nicht mehr vorhanden, den Berth dafür, wie solchen Kläger, in Entstehung eines gültlichen Vergleichs darüber, eidlich zu bestärcken vermag, demselben zu bezahlen nicht schuldig, sondern es hat Klägers Suchen nicht statt. B. N. W. Actor, quum spem prosperi eventus ex lege luculenta concepisset, ipse etiam, leuteratione interposita, rem denuo tentabat, ne cum luctu etiam ad pauperatorem reduceretur. Igitur res ad Scabinos Vittembergenses delata est, qui nihil inuenerunt, quo minus *Legi tertiae C. de sponsal. et arrhis* in Germania abrogatam esse, quum intelligeretur, omni fere tempore Iureconsultos de hoc argumento inter se dissensisse et, quasi discessione facta, in diuersas partes abiisse. ERNESTVS TENZELIVS, Iurisconsultus Erfordiensis, eundem dissentium iam olim obseruauit. Ait enim, in caussa non ab simili, quae in Consistorio Lipsiensi ventilata sit, ita iudicatum: Daß Klägers Suchen

* Ernest. Tenzel. Diss. de restitutione arrhae et sponsalitia largitatis morte sponsi vel sponsae interueniente an. 1730. habita p. 20, sq.

Suchen, weil die zurück geforderten Sachen theils bona fide consumiret, die reciprocs beschehene Schenkung durch des Bräutigams zuerst, und hernach der Braut erfolgten Tod bekräftiget, und durch diesen, nicht aber durch ein ungebührliches Factum derer Beklagten Tochter, die Ehe-Vollziehung hintertrieben worden, nicht statt hat. B. N. B. Sed, interposita leuteratione, priorem sententiam reformatam et heredes condemnatos esse, ideoque ICTos Vittembergenses has rationes dissensus sui adduxisse: Wann gleich in gegenwärtigem Falle, die Ehe nicht propter culpam vel moram sponsae accipientis unterblieben, sondern deren Vollziehung bloß und alleine durch des Sponsi frühzeitiges Absterben verhindert worden; hiernächst bekannt, quod conditioni, *causa data, causa non secuta*, locus non relinquatur, quandoquidem accipiens per casum fortuitum, e. g. mortem, in implendo impeditus fuerit L. 5. pr. D. de *Condict. caus. dat.* L. 10. C. de *Condict. ob caus. dat.* *ibique Brunnem. in Comment. ad Cod. Carpz. P. II. C. 35. D. 24. n. 17.* Dennoch aber und dieweil die Rechte Häbrlich verordnen, quod arrhae sponsaliorum nomine datae, si interea sponsus vel sponsa decesserit, restitui debeant L. 3. C. de *sponsal.* *ibique Brunnem. in Comment. ad Cod. n. 1. Dn. de Berger Oecon. Jur. p. 105. n. n.* siquidem etiam sponsa, dummodo sponsus eam tempore sponsaliorum osculatus sit, quod in dubio praesumendum, post mortem sponsi duntaxat dimidiam partem sponsalitiaie largitatis lucratur, ad alteram vero dimidiam sponsi heredibus restituendam obstringitur L. 16. C. de *Donat. ante nupt.* *ibique Gothofredus lit. G. et Brunnem. in Comment. Not. 1. ac Perez. n. 13. ad L. 6. pr. D. de condict. caus. dat. Sc.* Im übrigen wenn eine Sache in natura nicht restituiret werden kann, deren rechter Werth dafür zu entrichten, *vid. Moeller semestr. L. 2. C. 42. n. 3. Barbosa et Faber Loc. comm. L. 1. c. 42.* so erscheinet allenthalben so viel, daß des verstorbenen Sponsi Vater, und heres ab intestato von dessen Braut und dero Eltern dasjenige, was die Braut von dem Sohne zur arrha sponsalitia erhalten, wie auch die Hefste von der sponsalitia largitate, zurück zu fordern besugt, und ihm solches vermittelst einer eidlichen Specification, entweder in natura

rura wieder auszuantworten, oder der rechte Werth dafür zu bezahlen. *B. N. B.* Operae premium fuerit, si de illa causa diligentius tradamus

III

ARRHAE DATIO NON EST SIMPLEX DONATIO

SED SVB CONDITIONE SOLVITVR

DONATIO EX ANIMO DONANTIS

IYDICANDA

Optime IULIANVS ait, in donationibus maxime spectandum esse, QVA MENTE aliquid fuerit donatum, in primis si sponsus sponsae donauerit, inquirendum esse, vtrum hoc ANIMO sponsus dederit, vt res confestim sponsae fiat et nunquam ad ipsum reuertatur, an potius hoc consilio, vt, nuptiis non fecutis, res sponsae auferatur *L. 1. pr. et §. 1. D. de donat.* MENTEM igitur donantis maxime spectamus. Sed haec quum ex coniecturis intelligenda sit, nemo dubitabit, quin NUPTIARVM COGITATIONE arrha sponsae sit donata. ARRHA enim, vt diximus, est signum certi et plenissimi consensus. Sed haec signa existere non possit, neque opus est PROBATIONE consensus per arrhas sponsalicias, si nuptiae, in quas consensus, sine nostra culpa, morte mulieris, impediuntur. Certe in emtione, si annulus datus fuerit consensus probandi causa, deinde vero irrita fiat venditio, VLPPIANVS ait, annulum reddendum esse, quasi FINITA CAUSSA, propter quam datus erat; ne SINE CAUSSA venditori relinquatur *L. 11. §. 6. D. de act. emt.* Enim vero ne quidem PROPRIE donatio dicitur, si quis EA MENTE donat, vt tunc demum, QUANDO ALIQUID FACTVM fuerit, res accipientis fiat, aut si donator voluerit, rem ad se reuerti, si aliquid non factum fuerit, quod IULIANVS ait, *L. 1. pr. D. de donat.* Generaliter VLPPIANVS stipulationem, quae OB CAUSSAM fiat, non proprie donationem esse iudicat *L. 19. §. 5. D. de donat.* Res ipsa ostendit, non hac mente donatam esse arrham, vt donator RE-

REDI-

REDIVS sponsae praestet beneficium, sed sponsum SPONSAE VIVAE
 indicium certae voluntatis dare voluisse, ut sponsa de illo gau-
 deat, neque dubitet de prospero euentu. Haec spes vero quum
 muliere defuncta; extinguatur, FINITVR causa, propter quam
 arrha liberaliter donata est. Luculenter idem, quem antea lau-
 dauit, IULIANVS, inspiciendam esse, ait, in donationibus, quae
 ob causam fiunt, VIRVM NON DATVRVS FVISSEM, si sciuissem,
 quod causa vel falsa sit, vel certe non sit exitura. Si hoc non
 appareat, illud, quod OB CAUSSAM PVTVRAM donatum est,
 magis SVB CONDITIONE donatum videtur, ut valeat demum
 donatio, quando causa, ob quam aliquid datum est, existat L. 2.
 §. 7. D. de donat. Sed sponfus, ut antea comprobauimus, NON DA-
 TVRVS fuisset arrham sponsae, si sciuisset, nuptias non secutu-
 ras esse. Ideoque ausim affirmare, sub conditione resolutius,
 quam dicunt, datam esse arrham; ut, si nuptiae non sequantur,
 res sponsae auferatur.

V

CONDITIO
 NON QUIDEM PRAESVMITVR
 SED QVAEDAM TAMEN CONDITIONES TACITE INSVT
 NEGOTIIS

Odiosae quidem sunt CONDITIONES, in primis in donationibus,
 quae EX LIBERALITATE ET AMORE debebant proficisci. Qui
 enim sub conditione amat, non vere amat, sed spem amoris fa-
 cit, si conditio existat. Plerumque illa, quae SVB CONDITIONE
 data sunt, hamata et viscosa beneficia videntur, seu INSIDIAE
 magis, quam munera, ut PLINIVS, * SENECA ** ET MARTIA-
 LIS *** rem interpretantur, maxime, quum quis donat utilitatis
 suae causa, QVASI RECEPTVRVS. Hoc adduxit VLEIANVM,
 ut crederet, etiam in vltimis voluntatibus, CONDITIONIS ADIE-

C 3 CTIO.

* Plinius Lib. IX. ep. 30. ** Senec. epist. 8. *** Martialis Lib. IV.
 Epigr. 56. Qui potes INSIDIAS DONA vocare tuas. idem Lib. VI. Epigr. 63.
 munera magna dedit, sed munera misit in hamo.

CTIONEM non praesumi, sed evidentissimis probationibus ostendendum esse, quod testator non, nisi sub conditione, voluerit legare *L. 2. pr. D. de condit. institut.* Etiam in heredibus eligendis praefertur institutio, quae pura est et nulla conditione circumscripta, quoniam illa benignior et plenior videtur. *L. 67. D. de hered. instituend. L. 27. §. 1. D. eod.* Ne quis hoc credat ad sola testamenta pertinere, DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS, nec non VALERIANVS cum GALIENO praeeperunt, etiam in DONATIONIBVS CONDITIONEM STIPULATIONE luculenta adiciendam vel alia ratione DOCENDVM esse, quam LEGEM donator rei suae dixerit et qua LEGE DONA transfulerit in accipientem *L. 9. C. de donat. et L. 1. C. de donat. quae sub modo.*

Est hoc aliquid, fateor. Sed opportune occurrit VALERIANVS, qui in liberalitatis interpretatione, in primis in CONDITIONIBVS maxime VOLVNTATEM DANTIS spectandam esse, ait, quum VOLVNTAS illa regat et efficiat CONDITIONEM *L. 19. pr. D. de condit. et demonstr.* Donationes enim in primis ita explicandae sunt, vt inquiratur, QVA MENTE sit donatum *L. 1. D. de donat.* quum quilibet rei suae LEGEM, quam velit, in donationibus dicere et suo arbitrio illam transferre possit *L. 21. C. mandat. L. 9. C. de donat. et L. 1. C. de donat. quae sub modo.* Sponsus in primis sponsae semper, dum liberalis est, blanditur, ideoque non opus est, VIVERBIS EXPRESSIS CONDITIONEM adiciat, quae ex ipsa NATVRA NEGOTII satis elucescit. Sponsus enim, qui dat ARRHAM, PROBANDI consensus sponsalitia gratia, propter solam SPEM NVPTIARVM donat, ideoque non habet, cur, contra formulam blanditiarum, adiciat, se donationem revocaturum esse, si nuptiarum consilium morte alterutrius fuerit peruersum.

Ponamus igitur, quod res ipsa loquitur, SOLA SPE matrimonii arrham dari. Nihilominus nobis graviter obstat CELSVS, qui negat, SOLAM SPEM, qua quis aliquid donavit, sufficere, vt donatio, si spes illa non adimpleatur, revocari possit. Ait enim, illum, qui ea spe donavit, ut amiciorem haberet istum, cui

eui dedit, donata repetere non posse, quamvis opinione falsa fit DECEPTVS. L. 3. §. 7. D. de condict. causf. dar. causf. non secut. Itaque videri posset, sponsum quidem arrham non recte repetere, quamuis SPERAVÉRIT nuptias, quum arrham daret

Verum enim vero CELSVS intelligendus est, vel de spe quadam TURPI, vel certe de spe NON PROBABILY et singulari, quam donator SOLO ANIMO concepit et retinuit, vt ne quidem coniectura quadam accipiens suspicari potuerit, alterum, cogitatione SPEI futurae, donavisse. Tunc enim donator secum congeri debet et sibi imputare, quod non luculenter dixerit, se, propter CAUSSAM FUTVRAM ET SVB CONDITIONE aliqua, donare. Aliter vero iudicandum est de donationibus, in quibus ex QUALITATE REI donatae, ex tempore et occasione, ex fine negotii principalis, luculentissime intelligitur, quod non simpliciter, sed ob CAUSSAM FUTVRAM, ET CVM CONDITIONE, aliquid donetur

Nimirum quaedam CONDITIONES TACITE insunt negotiis, etiamsi verbis non expressae, modo ex ipsa natura rei gestae intelligatur, rem ob causam futuram et sub conditione dari. Hoc iure etiam IN DOTIBVS vimur. Docente enim VLPIANO, stipulationes, quae OB CAUSSAM DOTIS fiunt, IN SE CONDITIONEM HABENT: si nuptiae fuerint secutae L. 21. D. de iure dot. ideoque dos repeti potest, si matrimonium impediatur. Dabitur certe mulieri repetitio, quamuis ante matrimonium dotem dederit et pacta sit, vt dos statim accipiantis fiat. Misso enim nuncio et sponsalibus solutis, conditio tacita matrimonii futuri videtur defecisse. dict. L. 21. D. de iure dot. Imo vero si extraneus sponso aliquid dederit, OB MATRIMONIUM mulieris, habebit repetitionem, si nuptiae non sequantur, quamuis EXPRESSIS VERBIS in hunc casum donator sibi non prospexerit. L. 6. D. de condict. causf. dar. causf. non secut.

Ex his, quae adhuc disputata sunt, apparet, ARRHAM, quae OB MATRIMONIUM datur, perinde, vt dotem, SVB TACITA CONDITIONE dari, si nuptiae sequantur, cum tota solennitas sponsaliorum OB FUTVRVM MATRIMONIUM celebretur,

ut ne quidem opus sit verbis in re manifesta. Rectissime vero IUSTINIANVS ait, reuocandam esse donationem, si CONVENTIO seu CONDITIO donationi adiecta ab accipiente non adimpleatur. Tristissimum enim esse, cenfer, si quis res donantis capiat, citra voluntatem donatoris, aut irrideat alterius frugalitatem *L. 10. C. de revocand. donat.* Quae quum ita sint, non permittendum est, vt heredes sponsae defunctae dona sponsi retineant et donatorem derideant, spe matrimonii deceptum. Quamuis enim Sponsus non EXPRESSE donauerit quasi recepturus, tamen, docente SENECA * non creditur donasse, QVASI PERDITVRVS. Sed PERDERE videtur beneficium, cui res donata non restituitur, etiamsi causa matrimonii, propter quam arrha sponsalitia a sponso data est, sponsa defuncta, non sequatur.

VI

EVNESTAE CONDICTIONES NON PRAESVMVNTVR IPSA NISI IPSA NATVRA NEGOTII TALEM CONDICTIONEM COMPREHENDAT

Accepti, donationibus, quae ipso die sponsaliorum sunt, inesse TACITAM CONDICTIONEM, si nuptiae sequantur, ideoque arrham recte a sponso repeti, si sponsa decefferit ante diem nuptiarum. Sed video, quid te pungat. Ais, EVNESTAM esse MORTIS commemorationem et mali ominis videri, ideoque illam conditionem non convenire nuptiarum consilio, in quo de VITAE totius consortio et de VITA ad feros nepotes propaganda cogitamus. Certe inter illa gaudia spes diuturnae iucunditatis BONA VERBA desiderat, et pieraque pleno affectu et facilitate tenerima administrantur. Ab his negotiis videtur aliena esse MORTIS COGITATIO et conditio funesta, vt ARRHA restituatur superstiti, altero mortuo, priusquam nuptiae sequantur.

Meretur haec dubitatio, vt diluatur. Generaliter enim, quae contra VOTVM COMMVNE accidere possunt, ne commemorari quidem a contrahentibus, aut illis in mentem venire debent. Ita non possumus pacisci, vt res sacra nobis acquiratur, si aliquando pro-

* Seneca de vita beata c. 24.

profana esse coeperit, quum haec talia nec optare, nec cogitare debeamus §. 2. *l. de inuul. Stipulat.* Ita parentes non facile cogitant de liberorum hereditate acquirenda, quum COMMVNI VOTO parentum hoc repugnet, vt, turbato ordine mortalitatis, liberorum hereditas ad parentes reuertatur. *L. 15. pr. D. de inoff. test. L. 7. §. 1. D. si tabulae testam. null. ext. L. 50. §. 2. in fin. de bon. liberr.*

Ex his forte caussis credi posset, FUNESTAM mortis conditionem non praesumi, nec tacite inesse in arrhae sponsalitia donatione. Verum enim vero, quamuis non facile praefumamus, de funesta conditione inter gaudia cogitatum esse, tamen aliud dicendum est, si IPSA NATVRA NEGOTII contineat MORTIS commemorationem. In sponsalibus promittitur AETERNVM CONSORTIVM, quod non, nisi MORTE, debeat dissolui. Haec igitur sponsalia sponso et sponsae inculcant MORTIS cogitationem, vt non possit non sponsus animo praecuidere, quod

linquenda tellus et domus et placens

Vxor *

ideoque sponsus inuitus adducitur, vt cogitet de morte coniugis futurae. CORNELIVS TACITVS auctor est, in quibusdam ciuitatibus Germaniae receprum fuisse, vt VIRGINES tantum nuberent, VIDVAE autem spe secundi matrimonii penitus excluderentur, ideoque in sponsalibus cum vxore de spe et voto eius et tota vita SEMEL transactum esse, ne sponsa, mortuo marito, spem nuptiarum concipere, aut de matrimonio futuro cogitare posset. ** Haec igitur pacta etiam inuitis iniiciunt NECESSARIAM MORTIS cogitationem. Quomodo enim de vitae TOTIVS societate, quae non, nisi MORTE, dissolui debet, conuenire posset inter coniuges, sine mortis cogitatione? Itaque sponsus, qui arrham donat, propter TOTIVS VITAE CONSORTIVM, vi oppositorum, hac lege donat, vt si nuptiae MORTE alterutrius

D

impe-

* Horatius Carm. Lib. II. od. XIV. v. 21. 22.

** Cornel. Tacit. de Mor. Germ.

c. 19. circa finem.

impeditae fuerint, quasi causa non secuta et finita, arrhae restituantur donatori. Eodem enim modo, ut antea diximus, sponsa interdum ante nuptias sponso dotem affert, propter futurum matrimonium, hac tacita conditione, ut, nuptiis non secutis, dos restituatur *L. 21. D. de Iure dot.* Ut rem paucis comprehendam, ad officium hominis frugi pertinet, ut etiam tristitia illa et funesta, quae SAEPIVS ACCIDERE solent, prospiciat et animo contempletur in negotiis gerendis. Quapropter credi potest, sponsum in arrhae datione de MORTE coniugis futurae cogitasse, ideoque voluisse, ut restituatur arrha, si nuptiae, propter sponsae mortem, non fuerint secutae

VII

LEX III. COD. DE SPONSALIVS
 NON TANTVM PERTINET AD SPONSALIA
 DE FVTVRO
 SED AD OMNES ARRHAS SPONSALITIAS

Igitur NON SIMPLICITER DONAT sponsum, qui arrham die sponsaliorum sponsae tradit, matrimonii futuri cogitatione. Recte enim IULIANVS obseruat, illum, qui OB CAUSSAM FVTVRAM donat, ut res, si aliquid secutum non fuerit, ad ipsum reuertatur, non donare, sed totum hoc negotium RESOLVI SVE CONDITIONE *L. 1. pr. D. de donat.* Sed video, hoc non omnibus placere. CARPZOVIVS* enim, et qui illum sequuntur, multi atque magni nominis Iureconsulti negant, arrhas, in sponsalibus *de praesenti* datas, restituendas esse, quamuis sponsa, ante consummationem matrimonii, diem obierit supremum. Aiunt enim, *Legem III. C. de sponsalibus*, quam in fronte dissertationis proposuimus, duntaxat ad sponsalia DE FVTVRO pertinere: sed hodie, arbitrantur, sponsum sponsae, ipso die sponsaliorum, consentis manibus, CONSENSV PERFECTO, per VERBA DE PRAESENTI concepta, fidem obligare, hinc ARRHAM hodie, non obstan-

* Carpzou Part. III. Conf. XIX. def. 13. no. 10. p. 200. Mencken in Tract. Synoptica Pandect. ad Lib. XXIII. Tit. 1. p. 340. Hahn in obseruat. ad Wesenbec. Lib. XXIII. Tit. 1. de sponsal. n. 5. Tom. 11. p. 176. et alii quam plurimi.

obstante *Lege III. Cod. de sponsalibus*, SIMPLICIS DONATIONIS iure heredibus sponsae, ante nuptias defunctae, relinquendam esse. Verum enim vero haec me non mouent, vt legem luculentam Imperatorum deseram atque a sententia discedam. Romani ignorauerunt subtile illud, inter sponsalia *de praesenti et de futuro*, discrimen, quod Pontifices excogitarunt. *c. 22. et 31. X. de sponsal.* Omnia sponsalia, quamuis sponsus et sponsa PERFECTE consentiant, propter matrimonium FVTVRVM contrahuntur. Itaque IMAGINARIVM est illud discrimen, quod inter sponsalia *de praesenti et de futuro* intercedere fingitur. Nisi forte aliquis sponsalia illorum, qui NON PERFECTE consentiunt, vt impuberum, velit sponsalia DE FVTVRO appellare. Huic enim non quidem vehementer resisto*. Sed haec imperfecta sponsalia potius plane non sunt sponsalia, quum sponsones certum et deliberatum consensum postulare videantur. VERA SPONSALIA causam futuram respiciunt, sed consensu perfecto, quo nuptiae futurae promittuntur. Ipse CARPZOVIUS agnouit sponsum et sponsam, etiam post sponsalia de praesenti, nondum IURE CONIUGVM cenferi, donec benedictio sacerdotalis et consensio thalami sequatur.** Ex quo apparet, in sponsalibus etiam hodie FVTVRVM aliquem euentum respici et in FVTVRVM tempus, quamuis proximum, consummationem matrimonii promitti. VLPIANVS quidem *L. 6. D. de sponsal.* sponsalia SPEM NUPRIARVM appellant.*** Sed etiam hodie sponsalia, quamquam verbis *de praesenti* contracta fiunt, solam SPEM nuptiarum et matrimonii postea consummandi, certam et consensu perfecto confirmatam continent. Igitur, si VERA sponsalia cogites, nihil discriminis inter sponsalia *de praesenti et de futuro* interest, quum omnia sponsalia pura et perfecto consensu inita possint sponsalia de praesenti et de futuro appellari. Quis igitur diceret, *Legem III. Cod. de sponsal.* qua arthae sponsaliciae post mortem sponsae restitui iubentur, ad sola sponsalia DE FVTVRO pertinere.

D 2. Nihil.

* vid. Ziegl. et Thomaf. ad Lancel. Lib. II Tit. X. p. 791. de Berg. Oecon. Iur. Lib. I. Tit. III. ch. 4.

** Carpzou. Part. III. Conf. XIX. Def. 13. no. 13.

*** vid. Alb. Gentilis Lib. II. cap. 21. de nuptiis.

Nihilominus enim arrhae post mortem sponsae ab heredibus restituendae sunt, quum omnia sponsalia ad incertum euentum matrimonii *FVTURI*, quod multis casibus inpediri potest, referantur.

Neque nos perturbat, quod Romani poenitentiae interdum locum dederunt, etiam post sponsalia *L. i. C. de sponsal.* quum hodie contra, post sponsalia *PERFECTA*, sine iusta causa, sponso non permittamus, vt deserat fidem datam et sponsalia rescindat. *CARPOVIUS* quidem, hac de causa, arrhae dationem pro *SIMPLICI DONATIONE* habendam esse, iudicat, quia pura sponsalia et publica hodie *perfectam* obligationem pariunt, nec poenitentiae iniustae locum relinquunt.* *ARRHA* enim, vt supra comprobauimus, etiam negotiis *PERFECTIS*, maxime vero emtionibus, *PROBATIONIS* tantum gratia, accedit *L. 35. pr. D. de contrah. emt. vendit.* Sed nihilominus, si postea irrita fiat emtio, sine culpa contrahentium, arrha restituenda est, et recte repetitur actione ex contractu *L. ii. §. 6. D. de Action. Emt.*

Ex hoc loco apparet luculenter, quod arrha, in *SIGNVM PERFECTI* negotii tradita, non *SIMPLICITER DONATA* videatur, sed, negotio, propter quod datum est, finito aut infirmato, restituenda sit, *quasi causa non secuta aut finita.* Immo vero in emtione, cuius *PROBANDAE* gratia annulus arrhae loco datus est, annulus repetitur, si emtor et venditor obligationem suam impleuerint; quia, post emtionem impleram, arrha *SINE CAUSSA* a venditore retinetur. *d. L. ii. §. 6.* Haec species manifeste indicio comprobatur, *ARRHAM*, quae negotio *PERFECTO* accedit, ab accipiente non acquiri iure *SIMPLICIS DONATIONIS*, sed restitui debere. Itaque non possum assentiri *CARPOVIO*, qui arrhae dationem in sponsalibus ideo simplicem donationem esse, censet, quia hodie sponsalia *DE PRAESENTI* consensu *perfecto* contrahantur. Arrhae enim *perfectae* etiam emtioni, probationis causa adiectae, nihilominus restituendae sunt, sine.

* Carpozuius loc. cit.

si negotium deinceps vel infirmetur, vel etiam á contrahentibus ex omni parte impleatur

Ipse CARPZOVIVS alio loco * non dissimulat, arrham esse SIGNVM matrimonii promissi et COMPLENDI, vt testes, qui viderint arrharum donationem, certiori iudicio intelligant et affirmare possint, vero consensu sponsalia contracta esse. Sed non opus est signo perfecti consensus, si negotium postea casu fortuito, sponsa mortua, intervertatur. Quapropter dicemus, etiam hodie, quamvis a sponsalibus non facile liceat recedere, tamen arrhae donationem NON ESSE SIMPLICEM DONATIONEM, sed, sponsa mortua, ab eius heredibus illam SINE CAVSSA retineri, ideoque recte peti posse, vt arrha a sponsae heredibus restituatur

VIII

ARRHAE DATIO

NON EST DONATIO REMVNERATORIA

HINC ARRHA IVSTE REPETITVR A SPONSAE DEFVNCTAE HEREDIBVS

NATVRALIS RATIO COMMENDAT RESTITVTIONEM ARRHAE NEQVE MORIBVS HAEC ABROGATA EST

Vt quisque est ingeniosior, ita facilius invenit alium atque alium colorem, quo sententiam, animo conceptam, in iudicio commendet. CARPZOVIVS quidem, quum nolit arrhas restitui, hanc donationem REMVNERATORIAM esse, ait, ideoque, arrham, credit, simpliciter donari, hoc animo, vt nunquam ad sponsum reuertatur. Quoniam enim non solum sponsus sponsae, sed etiam sponsa sponso, solempni die sponsaliorum, arrham donat, visum est CARPZOVIO, MUTVAS DONATIONES esse et arrhas vtrimque REMVNERANDI animo efficaciter donari. Nimirum etiam inter VEROS CONIVGES admittitur COMPENSATIO mutuae donationis. Diuus enim HADRIANVS

D 3

con.

* Carpzou. Iurisp. Consult. Lib. II. Tit. III. def. 51. n. 9. sq. p. 77.

constituit, si maritus vxori quinos aureos, vxor marito etiam quinos, donauerit, COMPENSATIONEM fieri donationum L. 7. §. 2. D. de donat. inter vir. et vxor. Non multo secius VLPIANVS iudicauit de liberalitate mariti, qua aliquid in vxorem contulit, vt illa se et familiam commodius pasceret. Hanc enim donationem repeti non posse, ait, quia COMPENSATA sit alimentis ab vxore praestitis, quae ad onera mariti pertinebant. L. 21. §. 1. D. eod. vid. Const. Elector. Saxon. XIII. Part. II.

Quum igitur REMVNERATORIA donatio admittatur inter veros coniuges, qui inuicem SIMPLICITER donare non possunt; multo magis dicendum videtur, subsistere donationem arrhae, quam sponsa pariter, donatione arrhae mutuae, in solemnī desponsatione, COMPENSAVIT. Quum enim sponsa non minus soleat arrhas dare, videtur illa remuneratio, compensationis iure, in sponsalibus valere et non restituenda esse ab heredibus defunctae

Verum enim vero non videtur esse REMVNERATIO aut COMPENSATIO, quum arrhae mutuae a sponsa et sponso inuicem donantur. Primo enim neutra pars habet animum vere et simpliciter donandi, sed sponso pariter, atque sponsa, arrhas dare solent, PROBATIONIS CAUSSA, vt, serio utrosque confensisse, ex arrharum munere intelligatur. Igitur sponso et sponsa quidem donant, sed non tam ex mera liberalitate, quam potius ob causam matrimonii futuri

Secundo, remuneratio inter coniuges tantum valet compensationis iure, d. L. 7. §. 2. et d. L. 21. §. 1. D. de donat. int. vir. et vxor. Sed COMPENSATIO desiderat utrumque debitum eiusdem GENERIS, vt obligationes mutuae tollantur. Hinc iura non permittunt, vt SPECIES CVM SPECIE DIVERSA compensetur L. 4. C. de compensat. L. 13. pr. D. de pignorat. act. Hoc Diuus HADRIANVS agnouit, qui in L. 7. §. 2. D. de donat. inter vir. et vxor. tunc demum compensationem donationum inter coniuges admisit, quum vxor marito, vel maritus vxori, quinos aureos, i. e. quantitatem pecuniae donassent, vt quantitas cum quantitate compensetur. Sed in sponsalibus plerumque species

cies quaedam, aut certa corpora, quae AFFECTIONEM recipiunt, arrharum nomine, donantur, quarum nulla est inter se compensatio. Multo iustius igitur Imperatores praeceperunt, vt ipsa corpora arrharum cuiilibet, a quo profecta sunt, si nuptiae non secutae fuerint, restituantur *L. 3. C. de sponsal. et arrbis*

Tertio in COMPENSATIONIBVS debitum, quod vtrinque AEQVALE sit, desideramus, aut, quod vulgo dicunt, si vtrimque quantitas debita sit, vt compensatio fiat *ad summam concurrentem §. 30. l. de Action.* Plerumque autem sponsus plus donat, quam a sponsa in sponsalibus donatur, quod recte CONSTANTINVS obseruauit *L. 16. C. de donat. ante nuptias.* Ipse Diuus HADRIANVS tunc demum admisit COMPENSATIONEM inter coniuges, quum maritus vxori, vxor marito quinos aureos, h. e. aequalem pecuniae quantitatem donauissent *L. 7. §. 2. D. de donat. inter. vir. et vxor.* Ex quo apparet, NON ESSE IUSTAM COMPENSATIONEM, si sponsus et sponsa arrham retineant, atque ita, qui plus accepit, locupletior fiat cum damno innocentis

Vides arrhae dationem, nec REMVNERATIONIS, nec COMPENSATIONIS iure, efficaciter, post mortem sponsae, retineri posse. Neque enim remuneratio est, quum arrhae virimque, PROBANDI CONSENSVS gratia, ob causam futuram dentur, neque compensatio admittitur, quum arrha plerumque sit species, aut quantitas inaequalis, quae cum alia specie aut summa maiore, nisi ad summam concurrentem, non potest compensari. Cur igitur deserimus iustissimam *Legem tertiam C. de sponsal.* quae arrhas vtrinque restitui iubet, sponsa defuncta, ne pars altera fiat locupletior, arrhis inaequalibus retentis.

Sed ait CARPZOVIVS, AEQVITATEM tamen suadere, vt ab hoc praeepto Imperatorum discedamus. Fateor, me non inuenire causam illius aequitatis, quum naturalis ratio, qua bonum et aequum aestimari debet, non patiat, alterutram partem locupletiolem fieri cum damno innocentis. Qua fronte enim HEREDES sponsae arrham retinebunt, quum arrha non hoc animo a sponso data sit, vt ipse HEREDIBVS sponsae prospiceret,

rer, sed vt SPONSÆ VIVÆ seriam voluntatem matrimonii futuri proxime contrahendi, dato pignore, significaret. Imo vero tristissimum est, sponsum damno duplici mulctari, et, sponsa mortua, non solum luctu perturbari, sed etiam spoliari bonis, quae ad sponsam attulerat, matrimonii communis causa. HEREDES enim sponsae merum omnino LVCRVM, illudque duplex caperent, si non solum hereditatem defunctae, sed etiam arrhas a sponso datas retinerent; quum, contra, sponsum, qui plerumque arrham pretii maioris dedit, luctu et DAMNO non exiguo afficeretur. Sed expeditum est, magis fauendum esse illi, qui de DAMNO VITANDO certer, quam isti, qui LVCRVM CAPTARE videatur *L. n. §. 6. et L. 34. pr. D. de minor. XXV. ann.* Certe dignissimus est miseratione sponsum, qui in AESTV et FERVORE AMORIS non semper cogitat de modulo patrimonii et facile arrham pinguiorem donat, spe COMMVNIS vtilitatis in matrimonio futuro. Igitur aequitas omnino postulat, vt sponso liberali succurramus

Quum omnia alia deficiant, MORIBVS HODIE ABROGATAM ESSE *Legem III. Cod. de sponsal.* contendunt. Non satis luculentum est, quos mores intelligant CARPZOVIUS et ceteri ICTI, qui illum in hac controuersia sequuntur. SI BONOS MORES intelligunt, h. e. simplicitatem naturae et aequitatem, quam Germani MORIBVS suis maxime sectari sunt, * prorsus a CARPZOVIO discedo. Vox naturae et simplicitas iuris gentium, a Germanis frequentata, praecipit, vt, quae OB CAUSSAM FVTVRAM data sunt, restituantur, CAUSSA NON SECVTA

Forte igitur intelligendus est CARPZOVIUS de CONSVETVDINE quadam aut obseruantia, Iureconsultorum sententiis inuenta. Sed primo obseruantia Iureconsultorum non potest legem iustam et aequissimam ABROGARE.** CALLISTRATVS quidem, inspiciendum esse, ait, quo iure ciuitas retro in eiusmodi casibus vsa sit, sed tunc demum, si de INTERPRETATIONE LEGIS quaeritur. *L. 37. D. de Legibus.* Non vero iudicantibus permit-

* Tacit. de Morib. German. c. 19. in fin.

** Gribner de obseruat. col. leg. iuridic. in Opuscul. Iur. Publ. et priuat. Tom. IV. Sect. II. p. 43.

permittit, vt leges iustissimas abrogent, quas defendere et quibus obsequi debebant

Secundo OBSERVANTIA iureconsultorum allegari non potest, nisi CONSENSVS quidam plurimorum aut omnium probetur. Sed supra obseruauimus, quum de arrhis post mortem sponsae restituendis quaesitum fuerit, iureconsultos, quasi diuisis studiis, in sententias diuersas discessisse.* In tanta varietate sententiarum, inter se pugnantium, ad certam obseruantiam aut consuetudinem non tuto prouocatur. CONSVETVDO ex consensu vrentium et vsu diuturno aestimatur §. ii. l. de Iur. Natur. Gent. Sed, quis probauerit, sponfos PLERVMQVE, sponsa mortua, heredibus sponsae arrham reliquisse, quum tot controuersiae, a sponfis hac de causa motae, luculento indicio ostendant, MORIBVS vrentium legem iustissimam, ad quam toties a sponfis prouocatur, non esse abrogatam

VIII

ARRHA NON EST PRETIUM EMPTIONIS

GERMANI DESIERVNT VXORES EMERE

Satis, credo, comprobauimus, neque vocem naturae aut aequitatem, neque mores Germanorum iustissimae Legi III. Cod. de sponsal. aduersari, neque obseruantiam Ictorum quorundam impedimento esse, quo minus arrha, post mortem sponsae ante nuptias defunctae, repetatur. Sed posset alicui in mentem venire, EMPTIONIS speciem esse, quum quis vxorem sibi copulat solemnī sponisione. ARRHA quibusdam videtur esse PARS PREII, quo uxor acquiritur. Constat autem, PERICVLVM ad emtorem pertinere, si res emta EXTINGTA fuerit, sine culpa venditoris, neque PRETIUM RESTITVI, quamuis res emta casu fortuito sit intercepta, vt nequeat ad emtorem peruenire §. 3. l. de emtione vendit. l. 1. C. de pericul. et commod. rei vendit.

E

Igitur

* Arrhas restitui iubent inter alios Ioann. Brunnem. ad l. 3. C. de sponsal. et arrhis. Lauterbach. in tract. de arrhis cap. VIII. Sect. V. §. 141. seqq. pag. 93. Quirin. Schacher. in Colleg. Pract. Lib. XXIII. Tit. 1. p. 240. Ertneff. Tenzel. in diss. de restitut. arrhae §. VI. et alii complures

Igitur si EMIMVS VXORES, et arrham, tanquam PARTEM PRETII, solvimus, videtur arrha repeti non posse, quamvis sponsa diem suum obierit, priusquam nuptiae consummarentur. ISIDORO enim visum est, ARRHAM esse PARTEM PRETII, quae pro re emta detur, vt pretium deinceps compleatur.* Germani das Ungeld appellat. Itaque, si ISIDORO fides haberetur, ARRHA non auferenda, sed complenda esset, sponsa EMITITIA ante nuptias defuncta**

Dignum videtur argumentum, quod diligentius excutiat. Neque enim dissimulandum est, AD EXEMPLVM EMTIONIS in sponsalibus arrhas dari, in primis annulum, qui in emtionibus perfectis, vt consensus mutuus probari posset, arrhae nomine dabatur. *L. ii. §. 6. D. de actio. emt. vendit.**** Multarum enim gentium consensu obtinuit, vt ritus emtionis in sponsaliorum solemnitate, imitatione quadam obseruarentur,

Nempe sibi generum Tethys emit omnibus vndis****

Forte illud in mentem venit OVIDIO NASONI, qui sponsae EMTIONEM sponsi commendauit,

si te non emtam veller, emendus erat*****

In primis femina, quia plerumque potestate aliena regebatur, REDIMENDA ERAT, vt libere abduci posset. † Quis ignorat, Isaacum Rebeccam, †† Sichemum Dinam, ††† sponsas, donis et pretio EMISSE. †††† Immo vero Lea Iacobum maritum a Rahel sorore donis et muneribus, quae a filio Rubene acceperat, redemit, vt ex illo foetum conciperet et prolis suae numerum augeret. ††††† Non attingam Graecos (*) et Romanos, apud quos nuptiae per coemtionem, ritu veteri, fiebant. *L. 66. §. 1. D. de*

* Isidor. de origin. Lib. V. cap. XXX. sub voce: *arrha* ex edit. Gathofred. p. 922.
 ** Isidor. loc. cit. *** Heineccius in Element. Iur. German. lib. 1. tit. 9. §. 185. p. 144. **** Virgil. Georg. Lib. I. v. 31. ***** Ouidius Lib. I. Amor. Eleg. VIII. v. 34. † Gundling de emtione uxorum §. 2. p. 1. et 2. †† Genes. cap. XXIV. v. 53. ††† Ibid. cap. XXXIV. v. 12. †††† vid. Nicol. Hieron. Gundling. de emtione vxor. §. 111. p. 2. ††††† Genes. XXX. v. 16.
 (*) Aelian. Variar. histor. Lib. IV. c. 1. it. Perizon. in commentar. ad Aelian. ibid.

de donat. inter vir. et vxor. * Mos etiam ad gentes reliquas prouectus et, si quibusdam auctoribus fides est, maxime ad illas, quae cum Romanis bella gesserunt et colonos ab ipsis receperunt. Thraces olim, si POMPONIO MELAE credimus, virgines formosas et probas vendebant sponfis, nuptiarum causa. Reliquas mercede conducentibus locabant. ** Sed hi mores vetustate extincti sunt. Venio igitur ad tempora recentiora. Apud Wisigothos sponsae pretio a parentibus redimebantur. *** Magis attinet monere, apud Germanos olim maritum vxori, vxorem viro MVNERA dedisse, quae si a cognatis, quasi PRETIUM EMTIONIS, probarentur, nuptiae hoc vinculo contractae et in perpetuum sanctitae credebantur. **** Prisca lex Saxonum trecentis solidis vxorem a parentibus EMENDAM esse, praecepit, vt solemnī ritu in matrimonium acciperetur †

Vides, desponsationem vxorum non nihil commune habuisse cum EMTIONIBVS. quae PRETIO fiebant, et perfectae erant, quum primum de PRETIO et merce conuenisset. Faciamus igitur, sponsalia etiam hodie simulacrum et speciem aliquam emtionis continere. Nondum tamen tuto colligitur, arrham sponsae heredibus relinquendam esse, si illa ante nuptias decesserit, spe matrimonii delusa. Arrha enim, quae emtionibus accedit, non est PARS PRETII promissi. Fallitur ISIDORVS, quem antea adduxi, qui arrham, dixit, esse partem illius quantitatis, quae pro re emta sit promissa. †† Arrhae nomine in emtione plerumque SPECIES aliqua, in primis ANNVLVS, dabatur, quod supra ex L. II. §. 6. D. de act. emt. a nobis comprobatum est. Sed SPECIES et annulus non sunt PRETIUM EMTIONIS, quum constet, emtionem pretium eminens seu QUANTITATEM pecuniae

E 2

niae

(*) vid. Christian. Vlrici Grupen libell. de vxor. Rom. cap. V. p. 197. seq. vid. Cic. pro Flacco c. 24. et pro Muren. c. 12. Nonius Marcellin. in voce: *Nubentes* c. 12. in edit. Gothofredi pag. 783. seq. ** vid. Pompon. Mela, de situ orbis Lib. II. c. 2. *** vid. Leges Wisigothor. Lib. III. Tit. IV. n. 2. apud Lindenb. in Cod. legum Antiquar. p. 63. **** Tacit. de Morib. Germ. c. 18. † Lex. Saxon. c. VI. de coniugis apud Lindenbrog. in Cod. LL. antiq. p. 476. †† Isidor. de orig. Lib. V. c. 25. pag. 932.

nae desiderare. DIOCLETIANVS et MAXIMIANVS luculenter arrham a parte pretii distinguunt et permittunt, vt aurum, quod ARRHAE loco datum est, contractu infirmato, reperatur, sed pretium emtionis exsolutum vix condici posse, arbitrantur. *L. 2. C. quand. liceat ab emt.* Hoc discrimen quodammodo Saxonones observant *vid. Decis. Electoral. nouiss. XVI. de an. 1746.* Neque tamen dissimulo, interdum nummos aureos et argenteos aut alios subinde in emtionibus arrhae loco dari, et NUMMOS VULGARES postea, quum contractus adimpletur, compensationis iure, de pretio deduci *L. vlt. D. de leg. Commissor.** Ceterum Franci etiam et Germani in sponsalibus arrham a pretio emtionis seiplexerunt. Veteres Franci anulum mittebant sponsae et recipiebant, qui ARRHAE LOCO esset. Praeterea solidos argenti, quasi emtionis pretium, adiciebant, quod ex veteri formula apud BALVZIVM apparet.** Immo vero si largiamur interim, ARRHAM fuisse PARTEM PRETII, tamen ea fuit integritas et fides Germanorum, vt, sponsa mortua, nihil, quod a sponso profectum esset, apud heredes sponsae voluerint remanere, quod NICOLAUS HIERONYMVS GUNDLINGIVS probauit.*** Hoc enim certissimum praecipuum aequitatis omnes fere gentes agnouerunt. ALEXANDER etiam munera, quae a sponso parentibus sponsae data fuerant, vt filiam vxorem duceret, restituenda esse iudicauit *L. 2. C. de donat. ante nupt.* Sponsus in formula veteri apud BALVZIVM,**** quam antea commemoravi, expresse pactus est, vt, matrimonio secuto, demum dominium rerum donatarum transferatur

Praeterea quicquid de PRETIO EMTIONIS ICTI arguentur, certe hodie Germani, ad simplicitatem iuris gentium reuersi, in sponsalibus nunquam de EMTIONE VXORIS cogitant, sed didicerunt, verum esse, quod PAVLLVS atque VLPIANVS docuerunt, sponsalia et omnem SPEM MATRIMONII consensu illorum regi, qui consilium nuptiarum et consortii aeterni susceperunt. *L. 2. D. de*

* de Berger. in Oecon. Iur. Lib. III. Tit. V. §. 7. ** Baluz in Capitular. Reg. Francor. et veter. formul. Tom. II. formul. 75. p. 527. *vid. Heinec. in Element. Iur. Germ. Lib. I. T. IX. §. 182. pag. 141.* *** Gundling. de emtion. vxor. §. 25. lq. p. 26. **** Baluzius loc. cit.

de Rit. nupt. L. 30. D. de R. l. Arrhas inuicem donant, vt fidem signo quodam et monumento praesenti comprobent atque obstringant, et studium bene de se inuicem merendi, liberalitate sua, propter spem nuptiarum, ostendant. Sed, nuptiis non securis et spe intercepta. nolunt cum damno alterius locupletiores fieri, et, quae ob causam data sunt, bona fide restituant, causa non secuta

X

RES CITO PERITVRAE

ET QVAE NOS LOCVPLETIORES NON FACIUNT

ARRHAE LOCO DATAE NON REPETVNTVR.

SED RES FVNGIBILES TAMEN.

RES IN SPECIE RESTITVENDA EST Vt AESTIMATIO

Etiam munifici hominis liberalitatem fortuna regit; suae enim cuique facultates, modum erogationis et impensarum statuunt. Pauperes igitur homines et quibus non supererit, quod donent, defuncti officio videntur, si RVSTICA munera liberaliter offerant, significandi studii et affectus causa. Quae enim liberaliter data sunt in amoribus et amicitiiis, non pretio, sed affectu aestimantur. *L. 36. D. de bonis liberr.* Plus est amari et de studio alterius in nos persuaderi, quam praesente munere locupletiores fieri et modica accessione patrimonium amplificare. Ille, apud VIRGILIVM MARONEM, etiam gloriatur de munificentia sua, quum sponsae aliquot columbas destinauisset. Ita enim ille:

Parta meae Veneri SVNT MVNERA: namque notasi

Ipse locum, aëriae quo congersere PALVMBES *

Immo vero etiam opulentiores interdum, si res confestim administranda sit, FORTVITA et OBVIA dona arripiunt, quibus fidem sponsalitiæ in opportunitatibus improuisis comprobare possint. Quoniam sua quemque propria voluptas trahit, pro ingenio sponsae interdum MODICA ET CITO PERITVRA arrhis

E 3

adii-

* Virgil. Eclog. III. v. 68. seq.

adiiuntur, quae sponsam quidem locupletiolem non faciunt, sed tamen iucunditatem aliquam pariunt, et cum vſu hilaritatis conſumuntur. Haec talia MARCELLVS atque VLPIANVS res mortuas appellant, in primis vnguenta, quae quidem nobis iucunda ſint, ſed cito expirent et veſtigium ſui vix relinquunt, neque augeant patrimonium accipientis *L. 7. §. 1. D. de donat. inter. vir. et vxor.* GREGORIUS TURONENSIS obſeruauit, Francos ſponſae cum annulo etiam calceamenta et res exigui momenti, quae praesentem duntaxat voluptatem parere potuerint, tranſmiſſiſſe, quum haec munera ſponſae iucunda eſſe intelligerent, quamuis ſcirent, illam voluptatem per exiguum temporis momentum duraturam eſſe.* Supra comprobauimus, haec munera ANIMO SERIO donata cenſeri, vt conſeſtim accipientis ſiant et nunquam ad ſponſum reuertantur. *L. 1. §. 1. D. de donat.* Haec igitur, ſi ſolam naturalem rationem ſequimur, quamuis cum arrhis tranſmiſſa ſint, EFFICACITER tranſlata ſunt et a ſponſae deſunctae heredibus non reſtituuntur. Credi enim poteſt, ipſam ſponſam ſuperſtitem haec munera repudiatuſſe fuiſſe, ſi potuiſſet ſuſpicari, illa non ſerio donari, ſed caſu quodam interueniente, ab heredibus reſtituenda eſſe. Hinc MARCELLVS, donationes RERVM MORTVARVM etiam inter coniuges valere, cenſuit, quum coniugibus non interdictum ſit, vt vitae vſum ſibi iucundiolem faciant, quamuis coniux coniugem opibus emungere et, foenalitio amore, patrimonii augendi cauſſa, donum a coniuge accipere non deberet *L. 7. §. 1. D. de donat. int. vir. et vxor.* In primis quae MANDVCANTVR et cum voluptate conſumuntur, quamuis ſint alicuius pretii, repeti non poſſunt, quum ſciuerit ſponſus, haec dona conſeſtim perdi et conſumi. Ex hac cauſſa *Lex Alamannorum* mulieri viduae, quae hereditate mariti abſtinuit, omnia bona reddi iuſſit, exceptis illis, quae MANDVCATA eſſent.** Haec talia pro perditis habentur. Eodem iure etiam Romanos inter coniuges vſos fuiſſe, POMPONIUS teſtatur *L. 31. §. 9. D. de donat. inter vir. et vxor.*

Haud

* Gregorius Turonenſ. in Vitis Patr. cap. XVI. pr. et cap. XX. ** Lex Alamann. cap. LV. apud Lindenbrog. in Codice LL. antiq. p. 377.

Haud paullo secius de aliis REBVS FVNGIBILIBVS iudicandum est, quae vsu quidem consumuntur, sed tamen utilitatem duraturam pariunt, et nos locupletiores facere censentur. Si enim res fungibiles aliorum consumimus, interea rebus nostris parcimus, quae consumendae fuissent, nisi res eiusdem generis nobis donatae essent. In primis PECVNIA sponsae donata aut ex rebus donatis redacta, quamvis expendatur, tamen accipientem videtur locupletiozem facere. Hae igitur RES FVNGIBILES, licet bona fide consumtae sint, causa non secuta, iuste reperuntur, *L. 5. pr. D. de condict. causf. dat. causf. non secut.*

Quum deliberato res administratur, sponsus non facile res CITO PERITVRAS arrhae loco dabit, sed obsequetur SENECAE praeepto, qui DONA MANSVRA desiderat in beneficiis, quibus alterum demereri et deuincire cogitamus *

Solebant etiam sponsi et sponsae sibi cum arrhis aut loco arrharum VESTES inuicem donare. Haec vestimenta, si QVOTIDIANA sint, medii generis habentur, et non consumuntur quidem confestim, sed vsum tamen non praestant, nisi cum insigni ipsius substantiae detrimento, aut multum pretii sui perdunt, si semel ad vsum, cui destinata sunt, adhibeantur. *L. 9. §. 3. D. Vsufructuar. quemadmod. caveat.* IVLIVS POLLVX in onomatistico, apud Graecos, inter *περογύμια*, seu donationes ante nuptias, etiam VESTIMENTA commemorat. Vestes, apud Lacedaemonios, sponsa etiam sponso mittere solebat, quamvis Lacedaemonii virgines INDOTATAS ducerent, teste AELIANO, ** ne pecuniam magis, quam vxorem quaesivisse viderentur. Etiam Romae sponsa sponso interdum paludamentum dabat, quod ipsa suis manibus confecerat. Ita HORATIO soror, quae vni ex CURIATIIS, ab Horatio interemptis, DESPONSATA fuerat, apud TITVM LIVIVM, *** cognito super humeros fratris triumphantis PALVDA-
MENTO

* Seneca de benef. Lib. I c. 12.

** Alian. var. hist. Lib. VI. c. 4 et L. VI.

c. 6. vid. Comment. Perizon. ad Aelian. pag. 414.

*** Lilius Lib. I. cap. 26.

MENTO SPONSI, QUOD IPSA CONFECERAT, soluit crines,
et flebiliter nomine sponsum mortuum appellauit

Ceterum, si SPECIES donatae fuerint, ipsae SPECIES,
quae adhuc EXTANT, reperantur. Eodem enim iure etiam in
DOTIBVS vimur, quae ante nuptias datae sunt. Eleganter
PAVLLVS, si res, etiam aestimatae, in dotem datae fuerint,
NUPTIIS NON SECVTIS, RES IPSAS, non pretium, restitui,
docuit, quia matrimonium futurum sola contrahendi causa
fuerit. *L. 17. §. 1. D. de iure dot.* Si vero quaedam bona fide
ita consumpta sunt, vt sponsa ex illis FACTA SIT LOCUPLETIOR,
illorum PRETIUM et AESTIMATIO, non secuto coniugio,
recte condici potest. *L. 5. §. 18. D. de donat. int. vir. et vxor.*
Nihil enim apud defunctae heredes remanere deber, quod
arrhae nomine a sponso datum fuerit, matrimonii contrahendi
caussa

Quodsi DE PRETIO non constet, actori IURANTI atque
pretium certum indicanti creditur. Obtinuit enim, vt, si
debitum probatum fuerit, IURI IURANDO SUPPLETORIO
ACTORIS, qui certam scientiam habet, in primis contra here-
des, qui pretium ignorant, fides de pretio habeatur. Maxime
vero, si actor DE DAMNO VITANDO, REUS DE LVCRO CAPTAN-
DO certer, actoris iuramento potius credendum. *L. 1. §. 40.
D. de positi*

XI

QVI CULPAM COMMISIT NIHIL REPETIT
ARRHA VEL VINDICARI
VEL CONDICI POTEST

Restituendae igitur sunt arrhae a sponsae defunctae heredibus,
si matrimonium non fuerit secutum; sed vnam speciem
Imperatores excipiunt, si ille, qui arrham dederit, SVA CULPA
effecerit, vt nuptiae impedirentur. Hoc enim casu voluerunt
cessare repetitionem, et donata perdi in poenam leuitatis *L. 3. C.
de*

de sponsal. Hoc CONSTANTINVS in omnibus donationibus, quae FUTVRI MATRIMONII CAVSSA fiunt, adeoque etiam in sponsalitia largitate, quae facilius sustinetur, iussit observari. Qui enim CAVSSAM DEDIT, ne nuptiae contraherentur, ipse res donatas restituere cogitur, et, si sua munera reperit, ab actione officio iudicis repellitur *L. 15. C. de donat. ante nupt.*

Contra si morte sponsae, sine cuiusquam culpa, spes nuptiarum fuerit interpellata, sponsalia PRO INFECTIS habenda sunt, et arrha, quae sub MATRIMONII tacita CONDITIONE data est, SINE CAVSSA apud sponsae heredes esse iudicatur *L. 3. et 5. C. de sponsal.*

Supereff igitur, ut videamus, qua actione reperatur arrha sponsalitia, quae a sponsae defunctae heredibus sine causa retinetur. Nimirum generaliter receptum est, ut res donatae, si CONDITIO EXPRESSA vel TACITA donationis non fuerit impleta, non solum actione personali CONDICANTVR, sed etiam vili in rem actione VINDICANTVR.

Interdum, quod supra vidimus, hac lege aliquid donatur, ut res donata tunc demum accipientis fiat, SI ALIQUID SEQVATVR. Igitur si CAVSSA NON SECUTA sit, non efficaciter translatum est dominium, sed mansit apud donatorem, quum tota res conditione sit suspensa. Sin translatum quidem dominium, sed hac lege, ut, si aliquid non secutum fuerit, res accipienti auferatur, donatio SVB CONDITIONE RESOLVITVR, et, causa non secuta, totum negotium pro INFECTO habetur, ideoque res vili actione, quasi non alienata, vindicari potest *L. 1. D. de donat.* Eandem rationem Diui Principes secuti sunt. Hi enim, conditione non impleta, non solum CONDITIONI locum dederunt, sed donatorem etiam vindicatione vii voluerunt, ut dominium pristinum resti-

restituatur *L. 1. C. de donat. quae sub modo.* Non alia ex causa, si culpa alterius partis interuenerit, donata vel condici vel vili in rem actione repeti posse, CONSTANTINVS tradit *L. 15. C. de donat. ante nupt.* Scitissime veteres in eadem, apud BALLYZIVM, formula, quam saepe commemoravi, EXPRESSIS VERBIS pacti sunt eum sponsa, vt dominium rerum donatarum ipso demum die nuptiarum ad coniuges futuros transferatur. Adscribam ipsa verba formulae concepta: *vt haec omnia superius nominata, sponsa, QUANDO QUIDEM EVENERIT NVPTIARVM DIES, et Deus nos coniunxerit, ab illo die haberet, teneret atque possideret, vel, quicquid exinde facere voluerit, liberam ac firmissimam in omnibus haberet potestatem.**

Hoc pactum, quum *in rem* conceptum sit, sine dubio efficit, vt dominium usque ad diem nuptiarum apud donatorem mansisse videatur, ideoque dubitari non potest, quin SPECIES EXTANTES a donatore possint VINDICARI.

Immo vero si etiam translatum esset dominium, sed hac lege, vt, quando nuptiae non secutae fuerint, res restituatur, VTILEM rei vindicationem donatori non recte denegamus. Quum enim donatio sub conditione resoluitur et pro infecta habeatur, vt diximus, et dominium pristinum donatori, propter acquiratem, fictione iuris interueniente, restituendum sit, donator non RECTA quidem, sed VILI tamen rei VINDICATIONE efficaciter experietur *L. 1. C. de donat. quae sub modo.*

Sed praeter rei vindicationem vtilem, etiam CONDICTIONEM OB CAUSAM DATI, CAUSSA NON SECUTA, donatori interpretres et ipsi imperatores concesserunt *L. 3. C. de donat. ante*

* Stephan. Baluzius in capitul. Regum. Francor. formul. 75. pag. 533.

ante nupt. L. 1. C. de donat. quae sub modo. VLP IANVS etiam in em-
tionibus, annulum, arrhae loco datum, quamuis omnia a con-
trahentibus impleta atque consummata sint, QVASI FINITA
CAVSSA, ob quam datus est, conditione personali non merito
repetendum esse, arbitratu L. 11. §. 6. D. de act. em. vendit.

Idem VLP IANVS alio loco pecuniam, alicui ob causam
futuram, velut ad iter faciendum et mandata expedienda, nume-
ratam professione impedita, CONDICI posse, docet, deductis ex-
pensis, quas accipiens, paratus ad proficiscendum, professionis
caussa erogauit, L. 5. pr. D. de condit. caus. dat. caus. non secur.

Arrham igitur, non secutis nuptiis, a defunctae sponsae
heredibus CONDITIONE ob causam dati, causa non se-
cura, repetemus. In primis si species donatae non amplius
extent, ideoque vindicari nequeant a donatore. Neque locus
esset dubitationi, nisi DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS scrupu-
lum iniicerent, quem, operae pretium est, vt euellam is.
Aiunt enim, tunc demum huic conditioni locum esse, si spon-
sa, QVVM POSSET, legi, quam sponsus donationi adiecerat,
non sit obsecuta. L. 8. C. de condit. ob caus. dator. Ceterum,
si causa, ob quam pecunia data est, NON CVLPA accipientis,
sed casu fortuito impedita fuerit, ideoque causa illa, propter vim
maiores, sequi non potuerit, cessare repetitionem voluerunt L. 10.
C. eod. Sponsa itaque defuncta ante nuptias, nisi fatum accelera-
uerit, morte voluntaria, aut delicto mortis poenam merita fuerit,
CASU FORTUITO duntaxat et vi maiore impedita est, quominus
matrimonium contraheret et consummaret. Itaque dicendum
videretur cum DIOCLETIANO, arrham a sponsae successori-
bus non repetendam esse d. L. 10. C. eod. quum causa matrimo-
nii, propter solum fortuitum casum, non secuta fuerit

Enim vero res salua est, et non habemus, quod a DIOCLETIANO et MAXIMIANO timeamus. Regulam enim GENERALEM, quae FLERVMQVE vera est, sed exceptiones tamen singulares non excludit, *dicta Lege decima* definiuerunt. Non est nouum quod CASVS FORTVITVS a nemine praefterur in negotiis administrandis *L. 23. in fin. D. de R. I.* Hanc regulam DIOCLETIANVS etiam tunc sequendam esse, iudicauit, si pecunia data fuerit ob futuram causam, et illa causa, propter casum fortuitum, non fuerit secuta *dict. L. 10. C. de condict. ob caus. dator.* Sed primo per hanc legem non derogatur constitutioni speciali, qua arrhae, defuncta sponsa, ab eius heredibus restitui iubentur *L. 3. C. de sponsal.* Haec enim singulares habet rationes, quae efficiunt, vt a GENERALIORI REGVLA, FLERVMQVE duntaxat vera, discedamus. Hoc eleganter FAULLVS *L. 1. D. de R. I.* obseruauit. Non enim voluit DIOCLETIANVS permittere, vt heredes sponsae per casum fortuitum locupletiores fierent, cum damno sponsi innocentis, feruore amoris et spe nuptiarum misere decepti. Haec vera causa fuit, propter quam imperatores iudicarunt, arrhas ab heredibus restituendas esse

SECUNDO si omnia alia deficiant, obseruandum est, varie et inconstanter, de donationibus sponzorū iudicatum esse, vsque ad tempora CONSTANTINI, qui magis, ex aequitatis ratione, de donationibus sponzorū disposuit, donec tandem THEODOSIVS cum collegis, re penitus perspecta, simpliciter definiuit, arrhas vtrimque restituendas esse, sponsa mortua, nisi culpa sponsi aut sponsae praecessisset *L. 3. C. de Sponsal. et Arrhis.* Haec lex THEODOSII est tempore posterior, anno CCCLXXX. promulgata, ideoque sine dubio derogat legibus DIOCLETIANI generalibus, *octauae et decimae Cod. de condict. ob caus. dator.* quae anno CCXCIII. et CCC. prodierunt.

TER.

DE TERTIO generalis illa **DIOCLETIANI**, **DE CASV FORTVITO**, regula sic accipienda est, vt ab analogia iuris ciuilibs absque manifesta imperatoris voluntate nunquam recedamus. Quae de causa certius est, **DIOCLETIANVM** duntaxat de illa specie intelligendum esse, si pecunia ideo data fuerit, vt accipiens aliquid **PACERET** et voluntati dantis, quantum in se fuerit, labore suo et industria obtemperaret. Hic igitur, si, quantum per ipsum steterit, omnia conatus sit, et laborem, pro quo pecunia data est, perfecerit, impensas etiam erogauerit, quibus pecunia sit consumpta, merito vitur **CASVS FORTVITI** excusatione, quamuis res caruerit euentu *L. 5. pr. D. de condit. caus. dat. caus. non secur.* Sed aliter iudicandum est, si donationem **FVTVRVM EVENTVM** sit collata, vt tunc demum subsistat, si causa, propter quam data est, **EVENIAT**, et conditio, tacite vel expressis verbis donationi adiecta, realiter existat, hoc casu enim donationem non valere, sed a **CONDITIONE SVSPENDI**, **IULIANVS** obseruat *L. 1. D. de donat.* vt omnia in incerto sint, donec constet de prospero **EVENTV**. **IAVOLENVS** vero recte monet, quae **OB MATRIMONIVM** data fuerint, hanc conditionem tacitam habere, **SI MATRIMONIVM SEQVATVR**, et simpliciter reperenda esse, **SI NVPTIAE QVACVQVE DE CAVSSA NON SECVTAE SINT**, aut spes illarum intercepta fuerit, sine culpa donatoris *L. 10. D. de condit. caus. dat. caus. non secur.* Eodem iure etiam in **DOTIBVS** vitur, vt si mulier illi, cui nuptura est, pecuniam dederit, nuptiis non secutis, pecunia, quae iam **SINE CAVSSA** apud sponsum eiusque heredes manet, **CONDITIONE** repetatur *dict. L. 10. D. de condit. caus. non secur.*

Alii, **CONDITIONE EX Lege III. C. de Sponsal.** adeoque propria et singulari actione arrham repetendam iudicant.* Alii **CONDITIONEM SINE CAVSSA** donatori concedendam esse tradiderunt.

* Quirinus schacher. in colleg. Partic. ad Lib. XXIII. Tit. 1. pag. 240.

46 DE ARRHA SPONS. AB HERED. RESTIT.

ruor. Quibus non valde repugnauerim, parum sollicitus, quo nomine actio veniat, dummodo arrhae sponsaliciae repetitio detur donatori. Neque tamen opus est, ut ad *Conditionem sine causa vel conditionem ex lege* singularem recurramus, ubi

quum *communia* remedia suppetant, illi quibus arrha aut vindicari possit, aut condici

Alii conueniunt ex lege III. C. de sponsal. ad hoc proprie et in quibus arrham repetendam iudicant. Alii conueniunt sine causa donatori concedendam esse iudicant.

*Quibus sponsores in colleg. Turic. Tit. de Lib. XXIII. Tit. I. pag. 249.

I
AD.
CH
PO
CO
CV
E
IO

Wittenberg, Diss., 1752-53

VD18

ULB Halle

004 547 705

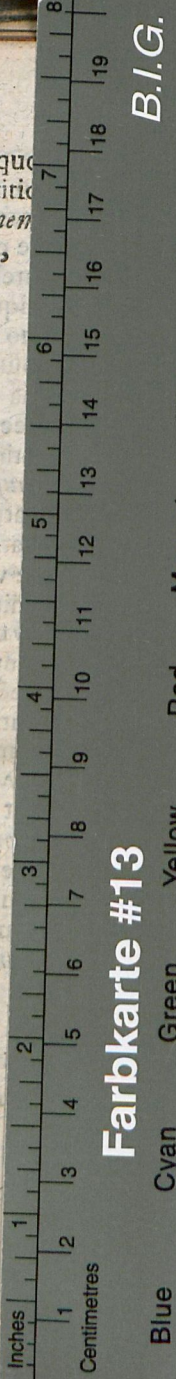
3

f
sb.

1950
26
4/24
20

ERTATIO INAUGVRALIS
DE ARRHA
NSAE HEREDIBVS
STITVENDA

COD. DE SPONSAL. ET ARRHIS

QVAM
PRAESIDE
PH. LVDOV. CRELLIO IC TO
MI REGIS POL. ET PR. ELECT. SAXON
RIO AVLICO COD. P. P. ORDINARIO
OVINCIALIS NEC NON CONSIST
ST. ET SCABINATVS ITEMQVE
ORDINIS IVRIDICI
ASSESSORE

AVDITORIO MAIORI
OCTOBR. A. Q. S. P. EST CID IO CC LIII
S ANTE ET POST MERIDIEM CONSUVETIS

PRO GRADV
ORIS IVRIS VTRIVSQUE
RITE OBTINENDO
PVTANDO DEFENDET
VS GOTTLIEB WILISCH
AT. HAYNENSIS IN ELECT. SAX. IMMATIC

BERGAE EX OFFICINA SCHEFFLERIANA

